

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Role výchovného poradce na základní škole
z pohledu žáků základních škol**

The role of an educational counselor at a primary school from the point of
view primary school pupils

Bc. Lucie Schmiedová

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Blažková, Ph.D.
Studijní program: Učitelství pedagogiky pro střední školy
Studijní obor: N PG 20

Odevzdáním této diplomové práce na téma Role výchovného poradce na základní škole z pohledu žáků základních škol potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 11.4.2023

Poděkování patří především mé vedoucí práce PhDr. Veronice Blažkové, Ph.D., za ochotný přístup, vstřícnost a odborné rady. Poděkování patří i pedagogům na základních školách, kteří byli ochotni se mnou spolupracovat.

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na roli výchovného poradce na základní škole z pohledu žáků základních škol. Teoretická část práce je orientována na systém poradenských služeb v České republice, legislativní ukotvení a nahlédnutí do historie poradenských služeb. Pro provázanost textu je v teoretické části uvedena i spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou, speciálně pedagogickým centrem a střediskem výchovné péče. Teoretická část je zaměřena především na roli výchovného poradce. Jsou zde popsány předpoklady, dále kvalifikační předpoklady pro výkon práce výchovného poradce, následně etické zásady práce a v neposlední řadě činnosti výchovného poradce, které se promítají do části praktické. Praktická část vychází z teoretické části. Ta se zaměřuje se na žáky základních škol. Pro praktickou část diplomové práce byl zvolen kvantitativní výzkum. Empirická část byla realizována formou dotazníkového šetření, dotazníky byly rozdány osmdesáti osmi žákům v osmých a v jedné deváté třídě. Dotazníkového šetření se zúčastnily čtyři třídy základní školy. Pro doplnění byla zrealizovaná i interview s třídními učiteli žáků, celkem se čtyřmi pedagogy. Získané výsledky výzkumného šetření byly dále analyzovány, popsány a následně bylo sepsáno doporučení pro výchovné poradce na základních školách. Doporučení je věnováno všem pedagogům základních škol. V závěru celé diplomové práce je sepsaná diskuze a shrnutí celého výzkumného šetření.

KLÍČOVÁ SLOVA

Kvantitativní výzkum, poradenství, poradenské služby, střední škola, výchovný poradce

ABSTRACT

The diploma thesis is focused on the role of an educational counselor in elementary school from the perspective of elementary school students. The theoretical part of the work is oriented to the system of consulting services in the Czech Republic, legislative anchoring and insight into the history of consulting services. For the coherence of the text, cooperation with a pedagogical-psychological consultancy, a special pedagogical center and an educational care center is also mentioned in the theoretical part. The theoretical part is mainly focused on the role of an educational advisor. Prerequisites and qualification requirements for the performance of the work of an educational consultant are described here, followed by the ethical principles of the work and, last but not least, the activities of an educational consultant, which are reflected in the practical part. The practical part is based on the theoretical part. It focuses on elementary school students. Quantitative research was chosen for the practical part of the thesis. The empirical part was implemented in the form of a questionnaire survey, the questionnaires were distributed to eighty-eight pupils in the eighth grade and one in the ninth grade. Four elementary school classes participated in the questionnaire survey. For supplementation, an interview was also conducted with the pupils' class teachers, a total of four pedagogues. The obtained results of the research investigation were further analysed, described and subsequently recommendations were written for educational counselors in elementary schools. The recommendation is dedicated to all elementary school teachers. At the end of the thesis, there is a written discussion and summary of the entire research investigation.

KEYWORDS

Counseling, Counseling services, Educational counselor, High school, Quantitative research

Obsah

Úvod	8
1 Legislativní ukotvení výchovného poradenství.....	9
2 Rozvoj poradenských služeb v ČR.....	10
3 Systém poradenských služeb na školách v ČR.....	13
3.1 Pedagogická a psychologická diagnostika.....	14
3.1.1 Pedagogická diagnostika	14
3.1.2 Psychologická diagnostika	16
3.1.3 Pedagogicko-psychologická diagnostika.....	16
3.2 Pedagogicko-psychologická poradna	17
3.3 Speciálně pedagogické centrum.....	21
3.4 Středisko výchovné péče	24
4 Poradenské služby ve škole	25
4.1 Poradenský proces ve školním prostředí	27
4.2 Pracovníci poskytující poradenské služby ve škole.....	28
4.2.1 Učitel	28
4.2.2 Asistent pedagoga.....	28
4.2.3 Školní psycholog	29
4.2.4 Speciální pedagog.....	29
4.2.5 Školní metodik prevence	29
4.2.6 Výchovný poradce	30
4.3 Poradenský proces na základní škole.....	30
5 Výchovný poradce.....	31
5.1 Osobnostní předpoklady pro výkon práce výchovného poradce	31
5.2 Kvalifikační předpoklady pro výkon práce výchovného poradce	32

5.3	Etické zásady práce VP.....	33
5.3.1	Etický kodex VP.....	33
5.4	Činnosti výchovného poradce.....	33
5.4.1	Kariérové poradenství.....	34
5.4.2	Výchova a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.....	35
5.4.3	Práce s nadanými žáky.....	36
5.4.4	Problémy v chování, učení žáků.....	38
5.4.5	Spolupráce s učiteli, metodikem prevence.....	40
5.4.6	Metodická a informační činnost.....	40
6	Praktická část.....	42
6.1	Základní škola s rozšířenou výukou hudební výchovy, Teplice.....	42
6.2	Základní škola Dubí 1.....	43
6.3	Výzkumné šetření.....	44
6.3.1	Cíle výzkumu.....	44
6.3.2	Metody výzkumu.....	45
6.3.3	Dotazník.....	46
6.3.4	Interview.....	47
7	Výsledky výzkumu.....	48
7.1	Dotazníkové šetření.....	48
7.1.1	Pedagog i výchovný poradce.....	50
7.1.2	S jakými dotazy se na výchovného poradce obrátit?.....	51
7.1.3	Důležitost výchovného poradce.....	53
7.1.4	Informovanost o roli výchovného poradce.....	53
7.1.5	Činnosti výchovného poradce dle žáků.....	55
7.2	Interview.....	56

7.2.1	Základní škola s rozšířenou výukou hudební výchovy, Teplice	56
7.2.2	Základní škola Dubí 1	58
7.2.3	Vyhodnocení interview.....	60
7.3	Výzkumné otázky a hypotézy	61
7.4	Závěr výzkumného šetření.....	63
7.4.1	Diskuze	63
7.4.2	Doporučení	65
	Závěr diplomové práce	67
	Seznam použitých informačních zdrojů	69

Úvod

Výchovný poradce představuje klíčovou roli v poradenském systému na jakékoliv škole. Výchovný poradce má na starost široké spektrum činností, o kterých mnohdy žáci ani nemají tušení. Kvůli veškerým činnostem vyvstává otázka, zda jsou schopni výchovní poradci poskytovat kvalitní poradenské služby tak, jak by měli, chtěli a poradenské služby by si to zasloužily. Přes náročnost práce jsou však ochotni řešit veškeré problémy jak s žáky, rodiči, tak i se svými kolegy učiteli.

Tato diplomová práce je zaměřena na roli výchovného poradce na základní škole z pohledu žáků dvou základních škol. Teoretická část je směřována do uvedení problematiky poradenských služeb v České republice. Pro provázanost textu byla uvedena i stručná historie poradenských služeb. V teoretické části je uveden systém poradenských služeb ve školním prostředí. Cílem diplomové práce je popsání role výchovných poradců na základní škole z pohledu žáků. Proto je empirická část práce zaměřena na žáky dvou základních škol. Pro doplnění se uskutečnila čtyři interview s třídními učiteli. Výběr škol ovlivnilo mé studium a pracovní působení. Pro diplomovou práci byl zvolen kvantitativní výzkum realizovaný metodou dotazníků, které byly distribuovány žákům, vyplněny a analyzovány. Poté byla provedena interview s třídními učiteli na dané škole. V závěru empirické části jsou shrnuty výsledky dotazníkového šetření, poznatky z interview a v neposlední řadě je zahrnuto doporučení pro základní školy a samotná diskuze.

Výběr tématu ovlivnil fakt, že mnohdy žáci nevědí, co všechno má výchovný poradce na starost a jak může žákům velmi pomoci, ulevit od jejich problémů. Diplomová práce si klade jako hlavní cíl, zjistit, jak roli výchovného poradce vnímají samotní žáci. Proto tato práce slouží všem čtenářům, kteří se chtějí dozvědět, jak fungují poradenské služby v České republice na školách, především pro žáky na základních školách. Zároveň může práce sloužit pro ty, kteří se rozhodují pro profesní dráhu výchovného poradce či jiného poradenského pracovníka.

1 Legislativní ukotvení výchovného poradenství

V České republice jsou poskytovány poradenské služby přímo ve školách. Výchovné poradenství je řazeno mezi poradenské služby, které je poskytováno na všech základních i středních školách. Výchovné poradenství se řídí základním právním předpisem, který je zaměřený na výkon poradenských služeb ve školách vycházející ze školského zákona č. 561/2004 Sb., a to vyhláškou č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. Vyhláška č. 197/2016 Sb. novelizovala vyhlášku z roku 2005, vyhlášku č. 72/2005 Sb. Dále se poskytování poradenských služeb řídí vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. (MŠMT, 2016).

„Současná podoba poradenských služeb ve školství byla utvářena v devadesátých letech.“ Postupně vznikla koncepce poradenských služeb, která je postavena na součinnosti školního a školského poradenského pracoviště“ (Knotová, 2014, s. 15).

„Posláním všech dílčích institucí, včetně celkového systému školních poradenských služeb, je tedy napomáhání všem výchovným a vzdělávacím institucím, které jsou společensky garantované a řízené příslušnými orgány státní správy k naplňování jejich hlavních, tj. konkrétních výchovných a vzdělávacích cílů“ (Opekarová, 2010, s. 8).

2 Rozvoj poradenských služeb v ČR

V České republice bývají prvopočátky poradenských služeb spojovány s Prahou a rokem 1910. V tomto roce byl založen Pedagogický ústav hlavního města Prahy, ústav založil pedagog Jan Dolenský. Následně byl v roce 1935 vybudován Zemský pedagogický ústav, ten se zaměřoval na péči o mládež. Tato instituce byla přebudována v Sociodiagnostický ústav (Jedlička et al., 2018). Kolektiv autorů knihy Pedagogické psychologie (Jedlička, 2018) uvádí, že Zdeněk Matějček, uznávaný dětský psycholog, charakterizoval ústav následovně: „Jeho úkolem bylo vyšetřovat děti vystavené ze sociálních příčin určitému ohrožení zdravého psychického vývoje, stanovit, co by se s takovými dětmi mělo dělat, dále je sledovat, pomáhat k dobrému a předcházet zlému. Týkalo se to dětí vyrůstajících v dětských domovech i jiných zařízeních tzv. kolektivní výchovy, dětí s nejrůznějším postižením pohybovým, smyslovým a mentálním, dětí s problémy výchovnými a vzdělávacími, mladistvých delikventů“ (Jedlička et al., 2018, s. 361).

Zlatým věkem zájmu o poradenství byl začátek dvacátého století. Od konce padesátých let se začal budovat systém profesního poradenství (Kohoutek, 1998).

V Československu se po roce 1948 dostavil neblahý vliv politických událostí. Vliv se projevil také v poradenství. Po roce 1948 se očekávalo, že nebudou poradenské služby potřeba, z důvodu změny společensko-politického systému. Po několika letech se zjišťovala jejich skutečná potřeba. Ve druhé polovině padesátých let vznikla psychologická poradna pro děti. Postupem času se poradny začaly zaměřovat na problémovou mládež a výchovu k volbě povolání, vše muselo být v souladu s tehdejšími politicko-ekonomickými představami (Knotová, 2014).

Ve druhé polovině dvacátého století začali učitelé působit jako poradci pro volbu povolání. Při pohledu do vzdálenější minulosti a ciziny byl zájem o volbu povolání už v roce 1908, kdy vznikla v Bostonu první poradna pro volbu povolání. Vznik poradny pro volbu povolání inicioval americký profesor Frank Parsons. První česká poradna vznikla o devět let později, v roce 1919 vznikla v Brně poradna pro volbu povolání. Poradny pro volbu povolání vznikaly nejčastěji v ústavech, úřadech či v sociálně zdravotních institucích (Kohoutek, 1998). Ve vývoji českého profesního poradenství zabránil Vítězný únor, to se psal únor roku

1948 (Scherrerová, 2003). Důvodem se stala myšlenka, která označila poradenství pro volbu povolání jako hrozbu pro rozvoj ekonomiky (Kohoutek, 1998).

Požadavek na vybudování výchovného poradenství byl vznesen roku 1962. „Směrnici ministerstva školství a kultury (č. j. 1868/62/I/2) bylo uloženo zřídit na základních školách funkci výchovného poradce. Jeho úkolem bylo pracovat se žáky talentovanými, péče o problémové žáky a volba povolání. V roce 1965 bylo otevřeno postgraduální studium pro výchovné poradce na Univerzitě Karlově v Praze a Univerzitě J. E. Purkyně v Brně“ (Knotová, 2014, s. 12). Postupně se do škol a školských zařízení dostávala systematická poradenská práce, ta se zaměřovala na děti s postižením, znevýhodněním a na vzdělávací potřeby běžných žáků. Roku 1963 se ustanovila funkce učitele – poradce pro výchovu k volbě povolání (Jedlička et al., 2018).

Již v roce 1963 byla ustanovena role výchovného poradce v rámci systému výchovného poradenství na základních a středních školách. V dalších letech přibývaly okresní a krajské pedagogicko-psychologické poradny, které byly budovány na základě podnětu Ministerstva školství a kultury. Okresní, obvodní a místní pedagogicko-psychologické poradny vznikaly především za účelem zajištění dostupnosti odborných služeb. Na zmiňované poradny navazovaly krajské pedagogicko-psychologické poradny, ty sloužily i jako metodická a zároveň řídicí centra. Současná podoba pedagogicko-psychologických poraden ustoupila od způsobu centrálního řízení a subordínace, zřizují se samostatné oblastní a krajské instituce, kterými jsou pedagogicko-psychologické poradny (Opekarová, 2010).

V roce 1973 vznikla první poválečná pedagogicko-psychologická poradna. Poskytování informací v oblastní kariérovém poradenství bylo součástí pedagogicko-psychologického poradenství ve školském resortu, jelikož v socialistické společnosti se plánování kariéry nevyskytovalo. Poradenství pro volbu povolání se mohlo vykonávat ve státem vlastněných vzdělávacích zařízeních (Scherrerová, 2003). „V souvislosti s novým školským zákonem v roce 1980 byla posílena role výchovných poradců na středních odborných školách a učilištích. Místo termínu pedagogicko-psychologické poradenství převážilo užívání pojmu výchovné poradenství“ (Knotová, 2014, s. 12).

„K legislativnímu ukotvení psychologických služeb došlo roku 1978 prostřednictvím paragrafu 37 zákona číslo 63/1978 Sb. Za dva roky nato byla vydána vyhláška číslo 130/1980 Sb., o výchovném poradenství, která stanovila síť krajských a okresních

pedagogicko–psychologických poraden a vymezila i konkrétní činnosti učitele – výchovného poradce působícího přímo ve škole“ (Jedlička et al., 2018, s. 362).

Na zavádění poradenských služeb do škol se podílí mnoho proměnných. Zde se uvádí například ekonomická situace dané země, vyspělost společnosti či rozšiřování disciplín jako je medicína, sociologie, psychologie a především speciální pedagogika (Čáp, 2009).

V devadesátých letech dvacátého století vznikaly nestátní poradenské organizace, ty se zaměřovaly na pomoc dětem a rodičům, dále vznikaly například krizová centra pro děti a mládež. Tyto organizace se neřadí do systému poradenství ve školách, avšak mnohé z nich poskytují odborné služby, proto je spolupráce přínosná. Poskytované odborné služby nejsou zaměřeny na školní poradenské služby, ale nezanedbatelně pomáhají dětem i jejich rodinám při jakékoliv životní situaci (Opekarová, 2010).

Založením institutu pedagogicko-psychologického poradenství (IPPP) v roce 1994 začala změna pro poradenství jako takové (Knotová, 2014). „Činnost byla od počátku zaměřena na poskytování služeb a metodických rad v oblasti pedagogicko-psychologické, speciálně-pedagogické a volby vzdělávací dráhy. V roce 2007 byla činnost IPPP rozšířena na koordinační, koncepční, centrálně metodický, vzdělávací a informační pracoviště. V souvislosti s koncepčními a organizačními změnami na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy byla činnost IPPP na konci roku 2011 převedena pod nově vzniklou instituci Národní ústav pro vzdělávání, který sloučil jak IPPP, tak Národní ústav odborného vzdělávání i Výzkumný ústav pedagogický“ (Knotová, 2014, s. 12). Věnuje se podpoře rozvoje všeobecného, odborného, uměleckého a jazykového vzdělávání, zároveň poskytuje metodickou pomoc školám v oblasti kariérového, výchovného a pedagogicko-psychologického poradenství (Jedlička et al., 2018).

3 Systém poradenských služeb na školách v ČR

Poradenské služby jsou poskytovány dle vyhlášky č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Vyhláška číslo 197/2016 Sb. novelizovala vyhlášku číslo 72/2005 Sb. „Poradenské služby ve školách a školských zařízeních jsou poskytovány dětem, žákům, studentům, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením. Školská poradenská zařízení a školy poskytují bezplatně standardní poradenské služby, a to na žádost žáků, jejich zákonných zástupců, škol nebo školských zařízení nebo na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci. Poradenské zařízení či škola musí žáka, zákonné zástupce informovat o povaze, rozsahu, trvání, cílech a postupech poskytované poradenské služby. Dále o prospěchu, který je možné očekávat, o všech předvídatelných důsledcích, které mohou vyplynout z poskytování poradenské služby, i možných následcích, pokud tato služba nebude poskytnuta. Školské poradenské zařízení vydává zprávu vždy v případě, že poradenská služba spočívá v psychologické nebo speciálně pedagogické diagnostice, či na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci“ (Vyhláška č. 72/2005 Sb.).

Při poskytování poradenských služeb se musí dodržovat etické zásady, vychází se z individuálních potřeb žáka, podporuje se jeho samostatnost a přispívá se k jeho sociálnímu začleňování. Školy a školská poradenská zařízení poskytují zletilému žákovi či zákonnému zástupci zprávu a doporučení, které jsou výsledkem psychologické nebo speciálně pedagogické diagnostiky, následně poskytují podrobné a srozumitelné seznámení s průběhem a výsledkem poskytování poradenských služeb. Důležitým krokem je v průběhu sledovat a po té vyhodnocovat navržená podpůrná opatření žáka, tím je myšleno, zda jsou podpůrná opatření v souladu s individuálními potřebami žáka (Vyhláška č. 72/2005 Sb.).

Dle autorky Opekarové je důležité v rámci systému výchovného poradenství či poradenských služeb rozlišovat hlavní funkce jednotlivých institucí. Pokud budou jednotlivé problémy řešeny, musí být posouzen stav či stanovena diagnóza daného problému. Analýza problému a správná diagnóza je základním východiskem pro poskytnutí kvalitní odborné poradenské péče. Mezi základní funkce školních poradenských služeb řadíme funkci: diagnostickou, poradenskou, terapeutickou, informační a metodickou (Opekarová, 2010).

3.1 Pedagogická a psychologická diagnostika

Při poskytování poradenských službách ve školách hraje velkou roli diagnostika. Jelikož díky včasné diagnostice od pedagoga, psychologa či speciálního pedagoga mohou být poskytnuty poradenské služby dle potřeby.

Diagnostikou označujeme proces poznávání určitého jevu. Pojem diagnostika se používá napříč všemi odvětvími, proto je nutné k obecnému termínu připojit do jaké oblasti diagnostický proces směřuje a jaké jevy se budou zkoumat. Když bychom se podívali na jednotlivé pojmy v oblasti školství a výchovy, zjistíme, že se rozlišuje pedagogická, psychologická a pedagogicko-psychologická diagnostika. Ve školním prostředí nás pak více bude zajímat diagnostika projevů chování a jejich příčin, tak jak je může zkoumat pedagog. V oblasti školství je nejčastějším spolupracovníkem pedagoga v diagnostice poradenský nebo školní psycholog (Hadj-Moussová, 2009).

Při používání metod nemáme přesně odděleny, které máme používat. Některé z nich jsou typičtější pro učitele, jiné jsou vhodnější pro využití psychologům, ale převážně jsou data využívána jak pro pedagogickou tak i psychologickou diagnostiku. Proto je důležité si uvědomit, že výsledky se prolínají a spojují k vytvoření celistvého obrazu situace žáka (případně jeho rodiny). Pedagogům ucelený obraz o žákovi ulehčí situaci při zjišťování příčin daného problému (Hadj-Moussová, 2009). Za zmínění zde stojí samozřejmě i psychologové, speciální pedagogové a jiní odborníci například z pedagogicko-psychologických poraden, speciálně pedagogických center, kteří se také zajímají o problematiku rozvoje dětí a mládeže. Jejich výkon je zaměřen na konzultace, poradenství a terapeutickou pomoc, to vše je nezastupitelné. U odborníků z mimoškolních zařízení je nutné počítat s tím, že nemusí odborníci daný jev postihnout dostatečně. Musí se počítat s obsahovou a procesuální stránkou výchovného a vzdělávacího procesu na škole (Opekarová, 2010).

3.1.1 Pedagogická diagnostika

Pedagogická diagnostika je charakteristická hodnocením výsledků výuky. Jedná se o způsob hodnocení, které porovnává výsledky činností a výkonů s pedagogickými

požadavky, normou. Jedním nástrojem jsou pedagogické diagnostiky jsou například didaktické testy (Vališová et al., 2011).

Předmětem zkoumání je především, jak cituje Opekarová (2010) Vladimíra Hrabala (1989), poznávání a hodnocení dosažené úrovně výchovy a vzdělání žáka. Dále dosažení sociálního útvaru vlivem určitého, specifického, záměrného či cíleného působení zejména co do efektivnosti tohoto působení (Opekarová, 2010).

Pedagogická diagnostika se zaměřuje na vztah k vzdělávacímu cíli školy, dále je především zaměřena na zjišťování předpokladů žáka ke zvládnutí stanoveného učiva. Mezi hlavní metody pedagogické diagnostiky patří pozorování, didaktické testy či například analýza produktů žáka, dotazníky (Hadj-Mousová, 2009).

Ve školách se můžeme setkat s následujícími okruhy, které řeší pedagogická diagnostika. Do okruhů témat řadíme diagnostiku kvality výchovné a vzdělávací práce učitele, přijímací řízení do výběrových tříd a škol, pedagogickou charakteristiku žáků, diferenciaci, hodnocení, klasifikaci školního výkonu žáků. Dále zájem žáků o vyučovací předmět, studijní návyky, morálku, motivaci žáků, styl pedagogické práce učitele. Také kvalifikační požadavky pro výkon výchovných a vzdělávacích funkcí ve škole, výběr a tvorba učebnic a v neposlední řadě spolupráci se školskými poradenskými institucemi, to je například pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, ty pomáhají při kompletování informací o žákovi, vzhledem k jeho výchově a vzdělávání ve škole. Do okruhů témat spadá široké spektrum oblastí, zde byl uveden pouze stručný přehled (Opekarová, 2010).

Pedagogickou diagnostiku provádí vždy třídní učitel nebo učitel konkrétního předmětu. Při diagnostice pedagog spolupracuje s výchovným poradcem dané školy. Pedagogickou diagnostikou učitele celý proces většinou nekončí, velmi často se musí navázat spolupráce s odborným poradenským zařízením. Zde můžeme uvést pedagogicko-psychologickou poradnu a speciálně pedagogické centrum. Včasné provedená správná diagnostika je důležitá pro plnění individuálních potřeb žáků.

3.1.2 Psychologická diagnostika

„Psychologická diagnostika je aplikovanou psychologickou disciplínou. Předmětem jejího zájmu je zjišťování, taktéž měření úrovně a kvality psychických jevů člověka, jeho duševních procesů, vlastností a stavů (Hrabal, 1989; Dittrich, 1992).“ (Opekarová, 2010, s. 16). U psychologické diagnostiky je kladen důraz zejména na dosaženou úroveň vývoje psychických procesů, do kterých patří vnímání, myšlení, vybavování, dále poznávání psychických stavů, například náladu, pozornost, psychické vlastnosti, které jsou temperament a schopnosti. Psychologická diagnostika ve škole řeší především tato témata, jakými jsou aktivita a chování žáků ve škole, psychologické služby všem účastníkům výchovného a vzdělávacího procesu, úroveň schopností a duševního vývoje žáků, limity pro rozvoj všech kompetencí žáka, emoční prožívání, rozvoj sebereflexe, sebehodnocení, sebedůvěra, motivace žáka ke školní práci, analýza rodinných vztahů, typologie žáků, sociální dynamika ve školní třídě a spolupráce školy a rodiny (Opekarová, 2010).

Při potřebě psychologické diagnostiky se pedagog obrací na pedagogicko-psychologickou poradnu, v případě postiženého žáka na speciálně pedagogické centrum. Jedná se zejména o testy osobnosti, inteligence (Hadj-Moussová, 2009).

3.1.3 Pedagogicko-psychologická diagnostika

Pedagogicko-psychologická diagnostika je nedílnou součástí práce učitelů, všech pedagogů. S pedagogickou diagnostikou se ve svém pracovním životě setkávají dennodenně. „Diagnostické kompetence učitele představují soubor vědomostí, dovedností a schopností, které umožňují diagnostikování žáka, případně úkolových situací na jednotlivých úrovních, založené na diagnostickém porozumění, na odpovědnosti a oprávněnosti při provádění diagnostických činností“ (Vališová et al., 2011, s. 345).

Pedagogicko-psychologická diagnostika je psychologická diagnostika aplikovaná v pedagogické oblasti. Z první části věty plyne, že se jedná o psychologickou disciplínu, která se ovšem určitými charakteristikami liší. Mezi společné znaky s psychologickou diagnostikou se řadí stav a vývoj psychické individuality. Realizátor takové diagnostiky je psycholog, nicméně prvky psychologické diagnostiky provádí například pedagog v průběžném poznávání lidí. Charakteristickými znaky pedagogicko-psychologické

diagnostiky jsou předměty zkoumání a tím jsou žáci, výchovné skupiny. Uskutečnitelem je učitel, obzvláště třídní učitel, případně školní psycholog. Cílem je objevování a rozvíjení psychických komponentů a redukce nežádoucích individuálních rozdílů. V pedagogicko-psychologické diagnostice lze využít po psychologické analýze pedagogických metod a výsledků pedagogické diagnostiky. Jelikož není učitel aprobovaný k používání psychologických metod, měl by porozumět principům, jimiž se řídí použití psychologických metod. Dále by měl zaujímat nezávislý postoj k výsledkům, které dostal pedagog od psychologa (Hrabal, 2002).

Pedagogicko-psychologická diagnostika má předmět zkoumání v pozvání a hodnocení individuálních předpokladů a specifiky osobnosti žáka s orientací na budoucí vyhodnocení a vyústění v návrhy na optimalizaci jejich rozvoje. Diagnostika usiluje o hledání psychických potencialit v osobnosti jednotlivých žáků (Opekarová, 2010).

3.2 Pedagogicko-psychologická poradna

Pedagogicko-psychologické poradny jsou zřizovány na základě školského zákona č. 561/2004 Sb. Standardní činnosti pedagogicko-psychologické poradny stanovuje vyhláška č. 197/2016 Sb. (Knotová, 2014).

Pedagogicko-psychologická poradna patří mezi zařízení poskytující poradenské, diagnostické a informační služby školám, rodičům a žákům. „Provádí poradenství a diagnostickou činnost se zaměřením na oblast poruch učení, chování, ověřování školní zralosti, kariérového poradenství, diagnostiku sociálního klimatu třídy, diagnostiku nadaných žáků, přerazování žáků do různých typů škol, zpracování a zprostředkování zpráv pro rodiče či učitele“ (Vališová et al., 2011, s. 336).

Pedagogicko-psychologická poradna (dále PPP) vytváří takové podmínky, aby byly vhodné pro zdravý tělesný a duševní vývoj dětí a mládeže. Poradna nabízí a poskytuje pedagogicko-psychologické a speciálně pedagogické služby dětem. Pracovníci v PPP využívají diagnostiku, díky které mohou pomoci například mimořádně nadaným žákům k dalšímu rozvoji intelektuálních předpokladů, takové napomáhají při vytváření podmínek pro edukaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Pro takové děti poradna navrhuje podpůrná opatření. PPP nabízí krizovou poradenskou intervenci, to ale v naléhavých případech. V oblasti rizikového chování je PPP schopna nabízet a poskytovat metodickou

pomoc a koordinaci školních metodiků prevence. V případech, kdy u dětí a dospívajících hrozí vznik sociálně patologických jevů, PPP spolupracuje se střediskem výchovné péče (SVP). Neplatí, že PPP nabízí své služby jen dětem a zákonným zástupcům, ale také všem pedagogickým pracovníkům. Pedagogové mohou potřebovat pomoc s žáky, který mají určité problémy (Jedlička et al., 2018).

Činnost pedagogicko-psychologické poradny se uskutečňuje ambulantně na pracovišti, dále pracovníci v pedagogicko-psychologické poradny vykonávají činnost ve školách a školských zařízeních. Ve školách pracovníci nejčastěji spoluprací s výchovným poradcem (Vyhláška č. 72/2005 Sb.).

Stanovisko, které vzejde od pedagogicko-psychologické poradny je klíčové při zařazování dětí do škol se speciálně vzdělávacím programem nebo pro stanovení individuálního vzdělávacího plánu. V poradnách jsou odborné služby poskytovány psychology, speciálními pedagogy či sociálními pracovníky. Poradny nabízí poradenskou odbornou službu v posuzování školní zralosti, vývoji dítěte, ve výukových problémech, posuzování nadání, v otázkách výchovných problémů, vztahových záležitostí či v kariérovém poradenství. Pedagogicko-psychologické poradny spolupracují se školskými poradenskými zařízeními, do kterých patří speciálně pedagogická centra, střediska výchovné péče, dále spolupracují se školami. Ke spolupráci se přidává i sektor zdravotnictví, který poskytuje podklady pro doplňující informace od neurologa, klinického psychologa či psychiatra a v neposlední řadě od obvodního lékaře (Mikulková, G., Šrahůlková, K., 2014).

Hlavní náplní práce pedagogicko-psychologické poradny je diagnostika, poradenství, kariérové poradenství, intervence a prevence (Knotová, 2014).

V každém regionu České republiky by měly být pedagogicko-psychologické poradny. V České republice máme následující pedagogicko-psychologické poradny.

Tabulka 1 – Seznam pedagogicko-psychologických poraden v ČR

Název	Kraj
Základní škola pro žáky se specifickými poruchami chování	Hlavní město Praha
Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 1,2 a 4	
Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 3 a 9	
Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 11 a 12	
Pražská pedagogicko-psychologická poradna, s.r.o.	
Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 5	
Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 6	
Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 7 a 8	
Křesťanská pedagogicko-psychologická poradna	
Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 10	
Soukromá mateřská škola, základní škola a střední škola Slunce, o.p.s.	Středočeský kraj
Pedagogicko-psychologická poradna Středočeského kraje, Kolín, Jaselská 826	
Základní škola Český Brod, Žitomířská 885, okres Kolín	
OPEN GATE - gymnázium a základní škola, s.r.o.	
Střední škola, základní škola a mateřská škola da Vinci	
Lexik, vzdělávací centrum a pedagogicko-psychologická poradna, s.r.o.	
Střední škola VIZE	
Pedagogicko-psychologická poradna STEP s.r.o.	Jihočeský kraj
kolské poradenské zařízení – SPC a PPP	
Pedagogicko-psychologická poradna, České Budějovice, Nerudova 59	Plzeňský kraj
Pedagogicko-psychologická poradna, Plzeň, Částkova 78	Plzeňský kraj
Křesťanská pedagogicko-psychologická poradna Plzeň	
Pedagogicko-psychologická poradna Karlovy Vary, příspěvková organizace	Karlovarský kraj
Pedagogicko-psychologická poradna Ústeckého kraje a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Teplice, příspěvková organizace	Ústecký kraj
Pedagogicko-psychologická poradna, Česká Lípa, Havlíčkova 443, příspěvková organizace	Liberecký kraj
Pedagogicko-psychologická poradna, Jablonec nad Nisou, příspěvková organizace	
Pedagogicko-psychologická poradna, Liberec 2, Truhlářská 3, příspěvková organizace	

Pedagogicko-psychologická poradna a speciálně pedagogické centrum, Semily, příspěvková organizace	
Pedagogicko-psychologická poradna a Speciálně pedagogické centrum Královéhradeckého kraje	Královéhradecký kraj
Pedagogicko-psychologická poradna Pardubice	Pardubický kraj
Pedagogicko-psychologická poradna, Ústí nad Orlicí, Královéhradecká 513	
Pedagogicko-psychologická poradna a Speciálně pedagogické centrum Vysočina	Vysočina
Gymnázium J. G. Mendela a jeho zařízení a Základní umělecká škola, školská právnická osoba	Jihomoravský kraj
Pedagogicko-psychologická poradna Brno, příspěvková organizace	
Pedagogicko-psychologická poradna Břeclav, příspěvková organizace	
Pedagogicko-psychologická poradna Hodonín, příspěvková organizace	
Oblastní pedagogicko-psychologická poradna Vyškov, příspěvková organizace	
Pedagogicko-psychologická poradna Znojmo, příspěvková organizace	
Křesťanská pedagogicko-psychologická poradna Brno	
Pedagogicko-psychologická poradna a Speciálně pedagogické centrum Olomouckého kraje, Olomouc, U Sportovní haly 1	
Krajská pedagogicko-psychologická poradna a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Zlín	Zlínský kraj
Pedagogicko-psychologická poradna, Bruntál, příspěvková organizace	Moravskoslezský kraj
Pedagogicko-psychologická poradna, Frýdek-Místek, příspěvková organizace	
Pedagogicko-psychologická poradna, Karviná, příspěvková organizace	
Pedagogicko-psychologická poradna, Nový Jičín, příspěvková organizace	
Pedagogicko-psychologická poradna, Opava, příspěvková organizace	
Pedagogicko-psychologická poradna, Ostrava - Zábřeh, příspěvková organizace	

(Zdroj: Pedagogicko-psychologické poradny. Www.msmt.cz [online]. Praha: MŠMT, 2020 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/53206/>)

3.3 Speciálně pedagogické centrum

Pedagogicko-psychologické poradny jsou zřizovány na základě školského zákona č. 561/2004 Sb. Standardní činnosti pedagogicko-psychologické poradny stanovuje vyhláška č. 197/2016 Sb.

„Speciálně pedagogická centra (dále SPC) představují poradenská pracoviště nabízející expertní služby žákům se zdravotním postižením a znevýhodněním, ale též pomoci jejich rodičům, učitelům a dalším profesionálním vychovatelům“ (Jedlička et al., 2018, s. 365).

SPC poskytuje své služby dětem od tří do devatenácti let, ambulantně na pracovišti SPC nebo v prostředí, kde klient žije či ve škole. Pracovníci z SPC nabízejí také odbornou metodickou pomoc učitelům, do jejichž třídy jsou žáci s postižením integrováni. SPC pomáhá při zajišťování speciálních pomůcek potřebné pro výuku (Knotová, 2014).

Každé speciálně pedagogické centrum se zaměřuje na určitý typ postižení, existují: SPC poskytující služby žákům s autismem, SPC pro žáky s tělesným postižením, SPC pro žáky s mentálním postižením, SPC pro žáky s vadami řeči, SPC pro žáky se sluchovým postižením, SPC pro žáky se zrakovým postižením, SPC poskytující služby žákům hluchoslepým a SPC poskytující služby žákům s více vadami (Jedlička et al., 2018). Bez ohledu na typ postižení se všechna speciálně pedagogická centra zaměřují na: vyhledávání jedinců se zdravotním postižením, znevýhodněním ve spádové oblasti, dále na diagnostiku daného jedince z hlediska psychologického, speciálně pedagogického a sociálního, na poradenskou a terapeutickou činnost. Také se zaměřují na kariérové poradenství pro jedince se zdravotním postižením, na instruktáž a pomoc s úpravou prostředí při integraci jedinců se zdravotním postižením do běžných typů škol. Pracovníci zpracovávají podklady a posudky pro správné zařazení jedinců do systému vzdělávání. SPC se dále podílejí na nabídce, návrhů a tvorbě speciálních pomůcek pro žáky se zdravotním postižením. Pracovníky v SPC tvoří odborný tým, který se skládá ze speciálního pedagoga, psychologa a sociálního pracovníka. Tým bývá doplněn o další odborníky či externisty dle druhu a stupně zdravotního postižení. Zde se může jednat o logopeda, terapeuta, fyzioterapeuta nebo etopeda, externím spolupracovníkem může být psychiatr, pediatr či neurolog (Knotová, 2014).

Speciálně pedagogická centra spolupracují s pedagogicko-psychologickou poradnou, se školami a dalšími odborníky, jako například s Orgánem sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), dětskými psychiatry, klinickými psychology, krizovými centry, Policií ČR (Mikulková, G., Šrahůlková, K., 2014).

Speciálně pedagogických center je v České republice o hodně více než pedagogicko-psychologických poraden. Speciálně pedagogická centra se zaměřují dle určitých typů postižení, proto je počet center zásadně vyšší než pedagogicko-psychologických poraden. Zde bude uveden stručný výčet SPC.

Tabulka 2 – Seznam speciálně pedagogických center v ČR

Název	Kraj
SPC při SpZŠ, SpMŠ a PŠ, Děčín	Ústecký kraj
SPC při ZŠ speciální a PŠ Litvínov, Šafaříkova 991, okres Most	
SPC při SpZŠ a SpMŠ, Teplice, Trnovanská 1331	
SPC při ZŠ, Bílina, Aléská 270, okres Teplice	
SPC při ZŠ speciální, ZŠ praktická a PŠ, Litoměřice, Šaldova 6	
PC při ZŠ LOPES Čimice, Praha 8, Libčická 399	Hlavní město Praha
SPC při Dětském integračním centru a mateřské škole, s.r.o.	
Ambulantní část SPC při Jedličkově ústavu	
SPC při MŠ, ZŠ, PŠ a ZUŠ pro zrakově postižené Jaroslava Ježka	
SPC při ZŠ pro žáky se specifickými poruchami chování	
SPC při OU, PŠ, ZŠ a MŠ Příbram IV	Středočeský kraj
SPC při Soukromé MŠ, ZŠ a SŠ Slunce, o.p.s.	
SPC při DD a MŠ speciální Beroun, Mládeže 1102	
SPC při ZŠ a PŠ Benešov	

(Zdroj: Speciálně pedagogická centra. *Www.msmt.cz* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2023-04-02].

Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/specialne-pedagogicka-centra>)

3.4 Středisko výchovné péče

Střediska výchovné péče patří mezi školská pracoviště. Legislativně nejsou zakotvena ve vyhlášce o poskytování poradenských služeb, ale mají velmi blízko k poradenským zařízením, svými službami i typem klientů (Knotová, 2014). Střediska výchovné péče jsou státem podporována zařízení, které poskytují preventivně výchovnou péči (Opekarová, 2010). Základním principem středisek výchovné péče (SVP) je nabízení etopedické pomoci v rámci pedagogicko-psychologické podpory dětem či mládeže s rizikem poruch chování, výchovnými problémy. Etoped a psycholog i další pracovníci jsou schopni na základě podnětů vedení školy podat metodickou i poradenskou podporu v oblasti výchovy a vzdělávání dětí s rizikem poruch chování (Jedlička et al., 2018).

SVP poskytuje jak krátkodobou spolupráci, tak dlouhodobou spolupráci. Při krátkodobé spolupráci se jedná o ambulantní služby, do kterých patří diagnostické, preventivně výchovné a poradenské služby. V případě dlouhodobého vedení klienta sek tomu přidává stacionární či internátní služba. V rámci poskytování poradenských služeb, SVP nepochybně patří do zařízení poskytujících poradenské služby (Knotová, 2014).

Tabulka 3 – Funkce středisek výchovné péče a následná spolupráce

Funkce SVP	Spolupráce
Předcházení vzniku rozvoji negativních projevů chování dětí a mládeže	Odbor sociální péče, pedagogicko-psychologická poradna, škola
Předcházení narušení zdravého vývoje dětí a mládeže	Lékaři, psychiatři, pedagogicko-psychologická poradna, škola
Řešení vzniklých poruch chování	Pedagogicko-psychologická poradna, odbor sociální péče, škola
Přispívání k zdravému osobnostnímu vývoji dítěte	Pedagogicko-psychologická poradna, lékaři, škola
Poskytování poradenských a informačních služeb přispívající k integraci dětí a mládeže	Škola, pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, lékaři

(Zdroj: Opekarová, 2010)

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, jaké plní SVP funkce. V pravém sloupci jsou vypsány zařízení, se kterými SVP spolupracují.

4 Poradenské služby ve škole

Poradenské služby ve školách jsou poskytovány dle vyhlášky č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. Vyhláška č. 197/2016 Sb. novelizovala vyhlášku č. 72/2005 Sb.

Školy poskytují vedle vzdělávání odbornou poradenskou činnost žákům, zákonným zástupcům i pedagogům. Jde o nastavení minimálního preventivního programu školy, ošetření prevence školní neúspěšnosti, poskytnutí kariérového poradenství a aktivní zapojení školy při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (Mikulková, G., Šrahůlková, K., 2014).

Školní poradenské služby jsou všeobecně poskytovány ve školách a ve specifických školských zařízeních dětem, žákům a studentům, zákonným zástupcům. Dále pedagogům škol a školských zařízení. Poradenské služby ve školách jsou v českém systému školství poskytovány bezplatně (Opekarová, 2010).

Za poskytování poradenských služeb ve školách, je odpovědný vždy ředitel dané školy. Ve školním prostředí v rámci poradenských služeb zpravidla působí výchovný poradce a školní metodik prevence, kteří spolupracují s učiteli. Ve škole může taktéž působit i školní psycholog a speciální pedagog. Školního psychologa a speciálního pedagoga nemá a nemusí mít každá škola, ale každá škola musí mít vždy výchovného poradce a metodika prevence. „Zkušenosti ze škol ukazují, že pokud se objeví problém a škola dokáže nabídnout rodičům způsob jeho řešení, jehož součástí je i vyšetření žáka ve školském poradenském zařízení, dlouhá čekací doba na vyšetření může mnohdy od spolupráce odradit. Přitom pokud by ve všech školách byli školní psychologové či speciální pedagogové, mnohem lépe by fungovala prevence a vyhledávání rodičích se problémů a do školských poradenských zařízení by se na komplexní vyšetření posílaly pouze závažnější případy“ (Knotová, 2014, s. 26).

Ve školním prostředí jsou poradenské služby zaměřeny na poskytování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, následně na jejich vyhodnocování. Dále se zaměřují na prevenci školní neúspěšnosti, kariérové poradenství, začleňování žáků z odlišného kulturního prostředí, podporu žáků nadaných a mimořádně nadaných, také na žáky s výchovnými či vzdělávacími obtížemi, včasnou intervenci při problémech

u jednotlivých žáků a kolektivu. Školní poradenské pracoviště zajišťuje metodickou podporu učitelům při použití psychologických a speciálně pedagogických postupů ve vzdělávací činnosti školy. V neposlední řadě zajišťuje spolupráci a komunikaci mezi školou a zákonnými zástupci, ale také se školskými poradenskými zařízeními (Vyhláška č. 197/2016 Sb.).

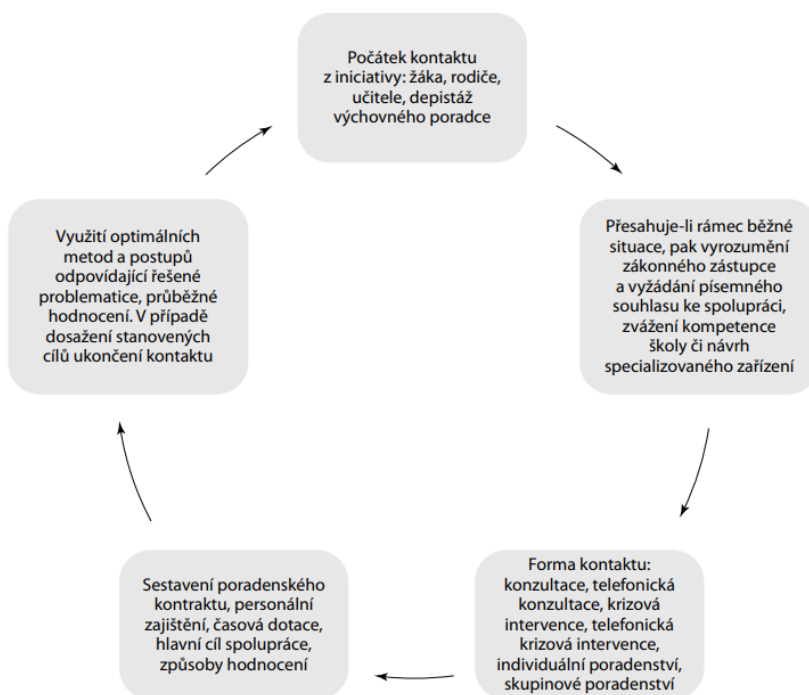
Školní poradenské služby musí především mířit k posílení sociální prevence, vytváření podmínek pro rozvoj osobnosti jedinců, zaměření se na specifické výchovné problémy a vzdělávací potřeby, k integraci žáků s vykazujícími problémy při vzdělávání do běžných typů škol. Služby jsou zaměřeny na děti před zahájením vzdělávání, tak v průběhu z hlediska prevence, řešení výukových a výchovných obtíží (Opekarová, 2010).

Téměř před třemi lety se objevilo onemocnění Covid-19, které s sebou přineslo i v oblasti školství značné obtíže. Během průběhu pandemie a onemocnění se rodiny potýkaly s problémy nedostatku socializace, technikou, bezpečností na sociálních sítích a například s nezaměstnaností. Takové obavy, problémy mohou vést k traumatu žáků. Proto je možné, že rodiny vyhledávají poradenské služby ve větší míře, než tomu bylo před Covidem-19. Jelikož spolupráce školy a rodinami může zmírnit následky traumatu (Hodges, Kerch, Fowler, 2020).

4.1 Poradenský proces ve školním prostředí

Poradenský proces ve školním prostředí znázorňuje toto převzaté schéma, kde je znázorněno, jak jdou určité kroky v rámci poradenského procesu za sebou.

Obrázek 1 – Poradenský proces

(Převzato z: Vališová et al., 2011, s. 339)

Na samém začátku musí vzniknout prvopočátek kontaktu, ten vznikne na základě podnětu ze strany žáka, rodiče, učitele či jiného pedagogického pracovníka. Na základní škole je žák nezletilý, tudíž spolupráce vyžaduje písemný souhlas zákonného zástupce. Při udělení souhlasu se v rámci schůzky, která může mít podobu konzultace telefonické či osobní, vytvoří takzvaný poradenský kontrakt. Poradenský kontrakt obsahuje hlavní cíl spolupráce, časovou dotaci, průběh a způsob hodnocení. Na závěr jsou stanoveny metody a postupy odpovídající řešení problému a vyhodnocení jednotlivých postupů. Pokud jsou stanovené cíle naplněny, poradenský kontrakt je ukončen. Může nastat, že stanovené cíle naplněny nebudou, v tom případě se poradenský kontrakt neukončuje a proběhne přehodnocení a nastavení nových metod či postupů, jak se bude pokračovat dále.

4.2 Pracovníci poskytující poradenské služby ve škole

Poradenskou činnost ve školách zajišťují, jak zde bylo zmíněno, výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog, speciální pedagog, ale také učitel či asistent pedagoga. Školní psycholog a speciální pedagog poskytují poradenské služby dané škole, pokud spolu vzájemně spolupracují. Tyto dvě funkce jsou na školách volitelné, tudíž ne každá škola je využívá. Zde hrají roli samozřejmě finance a potřeba.

V praxi se ukazuje, že takových pracovníků je na školách méně a méně, je to z důvodu chybné kooperace. V některých školách spolupráci organizuje výchovný poradce. Školní poradenské pracoviště se následně utváří v personálních podmínkách, jež ve škole už jsou. Když škola získá finanční prostředky, může se školní poradenské pracoviště rozšířit o tyto dvě volitelné funkce, jímž je školní psycholog a speciální pedagog (Knotová, 2014).

4.2.1 Učitel

Učitel, většinou třídní učitel registruje jako první vyvstávající problém či problémy. Potíže se zpozorují na základě každodenní komunikace a pozorování. Učitel je první, který může zasáhnout a doporučit dítěti, rodičům či zákonným zástupcům vhodný postup pro řešení obtíží. Učitel spolupracuje s výchovným poradcem, školním psychologem a doporučuje vyšetření v PPP (Vališová et al., 2011).

Třídní učitel získává možnost poznat jednak žáky, ale i rodiny. Po dobu docházení žáků do školy, se třídní učitel stává schránkou, do které ukládá všechny diagnosticky důležité informace o žácích. Data jsou důležitá při rozhodujících momentech žáka. Mezi důležité rozhodující momenty žáka patří volba další vzdělávací dráhy, výběr jiné školy, řešení osobních problémů. Žákovo slovo je vždy bráno s největší vážností a je rozhodující (Opekarová, 2010).

4.2.2 Asistent pedagoga

V dnešní době potřebuje mnoho dětí pomoc další osoby při výuce. Je to běžné pro děti, kteří mají určitý typ postižení či znevýhodnění. S příchodem inkluze se spolupráce mezi učitelem a asistentem pedagoga prohloubila, učitel nemá kapacitu, aby se věnoval určitým žákům jinak než k ostatním (Rämä, Kontu, Pirttimaa, 2019). Asistent pedagoga se věnuje

žákům, kteří potřebují individuální výchovnou a vzdělávací činnost. Informuje rodiče o průběhu vyučovacího dne. Učitele informuje o dění ve třídě, jeho postřehy a podílí se na spolupráci, která se týká celé třídy (Vališová, et al., 2011).

Asistent pedagoga má také roli mediátora, takzvaného prostředníka mezi žákem a učitelem. Asistent pedagoga během dne většinou zůstává ve třídě, a tak má mnohdy lepší přehled o třídě, než učitelé, pozoruje chování žáků, sociální vztahy ve třídě a celkové klima třídy (Rämäl, Kontu, Pirttimaa, 2019).

4.2.3 Školní psycholog

Školní psycholog zaštiťuje poradenskou, konzultační a diagnostickou činnost. Jeho práce se zaměřuje na oblast péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, s výchovnými problémy. Spolupracuje na vytváření individuálních vzdělávacích programů, zabývá se sociálními vztahy ve škole. Pro žáky je k dispozici i k řešení každodenních problémů. V nutném případě poskytuje krizovou intervenci, individuální a skupinové poradenství (Vališová, et al., 2011).

4.2.4 Speciální pedagog

Speciální pedagog se zaměřuje na své pole působnosti, a to je na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Poskytuje diagnostickou, nápravnou a terapeutickou činnost. V rámci spolupráce s rodiči a třídním učitelem utváří individuální vzdělávací plán, zajišťuje speciální pomůcky nezbytné pro výuku a utváří podmínky pro začleňování jedinců se zdravotním postižením (Vališová et al., 2011).

4.2.5 Školní metodik prevence

Školní metodik prevence se zaměřuje na poradenskou pomoc a podporu rodičům při výchově žáků s rizikovým chováním. Do jeho pole působnosti spadá vyhledávání jedinců ohrožených sociálně patologickými jevy, také podpora dětí a dospívajících při nápravě již existujících poruch ve vývoji (Jedlička et al., 2018). Školní metodik prevence nemá zkrácený úvazek, činnosti v rámci prevence spadají do úvazku, školní metodik prevence má nárok na zvýšení platu (Knotová, 2014).

4.2.6 Výchovní poradce

Výchovní poradce je zároveň učitelem, má zkrácený úvazek o několik hodin týdně. Počet zkrácených hodin závisí vždy na počtu žáků na dané škole. Je významným poradenským pracovníkem. Převážně se věnuje žákům, kteří potřebují specifický přístup v oblasti výchovy a vzdělávání. Spolupracuje se školskými zařízeními, vedením školy a hlavně s rodiči. Poskytuje informace, které vycházejí z kariérového poradenství a zajišťuje integraci žáků se zdravotním postižením (Vališová et al., 2011).

4.3 Poradenský proces na základní škole

Poradenské služby na základní škole se řídí vyhláškou č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. Tato vyhláška novelizovala vyhlášku z roku 2005, vyhlášku č. 72/2005 Sb. Na řediteli školy následně závisí, do jaké míry zajistí dle potřeb žáků takový systém, který by ve velké míře zefektivnil proces naplňování výchovných a vzdělávacích cílů určité školy (Opekarová, 2010).

Jak zde bylo uvedeno, poradenské služby ve školách poskytuje učitel, asistent pedagoga, metodik prevence, popřípadě školní psycholog či speciální pedagog a především výchovní poradce. Výchovným poradcům se navýšil počet úkolů vlivem nutné optimalizace zejména středních odborných škol a odborných učilišť. Z mnoha odborně zaměřených škol se staly obrovské školy, tím pádem vzniklo množství různorodých oborů. Z důvodu velké rozmanitosti, vzniklo anonymní prostředí davu žáků s širokým rozmezím problémů. Pokud nejsou v dané škole další odborníci, výchovní poradce musí řešit problémy sám (Ehlová, 2016). „Značné dilema spočívá v tom, jak časově, odborně, ale hlavně kvalitně zabezpečit kariérové poradenství pro žáky s vyšší studijní motivací nebo včas řešit širokou škálu sociálně nežádoucích jevů, typických pro žáky zejména učebních oborů“ (Ehlová, 2016, s. 572).

Kvalitní poskytování poradenských služeb je velmi náročné, vysoké požadavky mají rodiče, učitelé, žáci a ředitelé. Aby se zajistilo kvalitní poskytování poradenských služeb, musí mít pracovníci poradenského pracoviště vhodné podmínky, mezi které například patří čas, možnost dalšího vzdělávání a materiálně-technické vybavení (Ehlová, 2016).

5 Výchovní poradce

Výchovní poradce je hlavním článkem školního poradenského systému. Výchovní poradce neplní svou funkci jen jako výchovní poradce, ale i především jako učitel. Práce výchovního poradce je náročná, má široké pole působnosti.

V tradičním pojetí jde o učitele, který musí projít kvalifikací získanou postgraduálním studiem trvajícím přibližně dva roky. Metody práce jsou propojeny s pedagogicko-psychologickou problematikou, pedagogickou a speciálně pedagogickou (Opekarová, 2010).

5.1 Osobnostní předpoklady pro výkon práce výchovního poradce

Pro zvládnutí nároků výkonu profese výchovního poradce, náleží osobnostní předpoklady, do kterých patří osobnost, vlastnosti a dovednosti. Výchovní poradce je v první řadě učitel se sníženým úvazkem o pár hodin týdně. Proto osobnostní předpoklady vychází především z toho, jaké by je měl mít učitel.

Mezi osobnostní předpoklady výchovního poradce, tudíž i pedagoga, patří neodmyslitelně následující. Pro osobnostní předpoklady jsou důležité didaktické schopnosti, výchovní poradce předává žákům učivo, jelikož je pedagog. Vedle didaktických schopností stojí schopnosti konstruktivistické, které jsou specifické tím, že umožňují formulaci výchovných, i vyučovacích postupů. Důležitým předpokladem jsou komunikační schopnosti. Je zapotřebí využívat prostředky otevřené komunikace, správně se vyjadřovat, používat terminologicky správné pojmy. Ke komunikačním schopnostem bychom mohli zařadit řečové a vyjadřovací schopnosti, ty pomáhají výchovnímu poradci vyjádřit žákovi, rodičům, zákonným zástupcům a pedagogům vlastní myšlenky, způsob řešení situace. Pokud má žák problém, výchovní poradce musí být schopen s takovým žákem navázat kontakt a vybudovat si důvěrný vztah. Na základě vybudovaného vztahu, by měl výchovní poradce poznat potřeby žáka, s jakými problémy se jedinec potýká. V neposlední řadě musí mít výchovní poradce na vysoké úrovni organizační schopnosti. Z důvodu toho, že výchovní poradce je i pedagog, tudíž si musí umět zorganizovat práci, aby efektivně plnil, co vše plnit má (Čáp, 1993).

Podstatným rysem u výchovných poradců a celkově pedagogů je vřelost. Pro vytváření optimálního klima ve škole, je přátelské a podporující chování zapotřebí. Poradce by měl být sám se sebou vyrovnaný, sebevědomý, v průběhu svého působení se nesetkává pouze s žáky, ale i s rodinami. Ne pokaždé je chování rodin milé, chápající a vstřícné. Je žádoucí, aby díky těmto proměnlivým situacím, byl schopen výchovný poradce rychlé adaptace. Je vhodné, aby byl výchovný poradce především lidskou bytostí a jednal přátelským a pozitivním přístupem. Ovšem příliš přátelské jednání nenese ovoce, poradce musí být schopen analytického myšlení, mít racionální přístup. Racionální přístup z důvodu emocí. Je lepší řešit vzniklé situace, problémy bez přehnaných emocí. Tento přístup si žádá objektivní pohled, aby výchovný poradce nepohlížel na situaci subjektivně (Langová, 1992). V neposlední řadě patří mezi osobnostní předpoklady sympatie, na základě které je okolí schopno si snadno vybudovat důvěru ve výchovného poradce (Fontana, 2010).

5.2 Kvalifikační předpoklady pro výkon práce výchovného poradce

Mezi další předpoklady patří z hlediska legislativy neodmyslitelně kvalifikační předpoklady. Výchovný poradce patří mezi hlavní článek poradenského systému ve škole, proto kromě osobnostních předpokladů jsou k výkonu práce výchovného poradce nutné kvalifikační předpoklady.

V tradičním pojetí jde o učitele, který musí splňovat dvouletou pedagogickou praxi, aby mohl absolvovat následnou specializovanou vysokoškolskou kvalifikaci, kterou získá specializačním postgraduálním studiem (Opekarová, 2010).

Kvalifikační předpoklady pro výchovného poradce stanovuje zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů. Pro výkon profese výchovného poradce je nutné splnit postgraduální studium výchovného poradce. Studium výchovného poradce se praktikuje v rámci celoživotního vzdělávání na vysoké škole v rozsahu 250 hodin. Z 250 hodin je 30 hodin přičleněno k praxi, jedná se o působení na určitých stážích. Studium je na dva roky, tedy čtyři semestry. Podmínkou pro přijetí ke studiu výchovného poradce je vysokoškolské vzdělání magisterského typu s pedagogickým zaměřením. Zakončení studia je prostřednictvím obhajoby písemné práce a zkoušky před komisí (Hamadová, 2010).

5.3 Etické zásady práce VP

Výchovní poradci musí mít na výkon práce odpovídající odborné vzdělání, dále musí mít určité předpoklady pro výkon této profese a musí se řídit především takzvaným etickým kodexem výchovných poradců, bez kterého by se neobešli jednak výchovní poradci, ale i rodiny žáků.

5.3.1 Etický kodex VP

Etický kodex podává výchovným poradcům etická pravidla. Každá profese vyžaduje mít strukturovaná a uznaná pravidla, která slouží k jejím potřebám a k potřebám všech spolupracujících s výchovným poradcem. Mezi nejdůležitější pravidlo patří být zodpovědný vůči svým klientům. VP by měl poskytovat své služby s oddaností, odhodláním. Neměl by využívat vztah s klienty k osobnímu prospěchu. Nesmí zatajovat informace, vždy by je měl klientům podávat v plném rozsahu. Klienty by výchovný poradce neměl soudit na základě rasy, barvy pleti, pohlaví, sexuální orientace, náboženství, psychického, fyzického handicapu a podobně. V průběhu poskytování odborných služeb, by měl výchovný poradce respektovat soukromí klientů. Získané informace jsou poskytnuty jiným osobám pouze v případě závažných odborných důvodů, s výjimkou pedagogického sboru zařízení (Mertin, Krejčová, 2020).

5.4 Činnosti výchovného poradce

Tato kapitola bude zaměřena na činnosti výchovného poradce na základní škole. Rozsah činností souvisí s počtem žáků na dané škole, dále na složení poradenského pracoviště. Škola může mít celé poradenské pracoviště, tím je myšlen výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog a speciální pedagog. Rozsah činností se tedy může lišit, pokud je na vyvstávající úkoly a problémy, výchovný poradce s metodikem prevence sám. Činnosti výchovného poradce jsou různorodé, vždy záleží na konkrétních potřebách žáků či pedagogů.

5.4.1 Kariérové poradenství

Jednou z mnoha činností výchovného poradce je výkon kariérového poradenství. Kariérovým poradenstvím se na základní škole rozumí zejména administrativní činnost spojená s podáváním přihlášek na střední školy. Výchovný poradce poskytuje informace především žákům o podávání přihlášek na střední školu, ale také zákonným zástupcům. Jelikož zákonný zástupce má zajistit řádné vyplnění a podání přihlášky na střední školu. Výchovný poradce předává aktuální informace o středních školách na začátku posledního roku povinné školní docházky. Aktuálními informacemi se myslí dny otevřených dveří daných škol, různé akce, které jsou věnovány problematice volby povolání. Aktuální informace lze vyvěsit na nástěnkách ve škole, na webových stránkách či posílat aktuální informace přímo žákům přes platformu Bakaláře (Knotová, 2014).

Pro kariérové poradenství neexistuje jednotná definice, proces je chápán jako multidimenzionální. Na kariérové poradenství lze nahlížet z více pohledů, jelikož kariérového poradenství zahrnuje psychologické, sociální, pedagogické a personální aspekty. Označením kariéra se rozumí období od prvního pracovního poměru do ukončení posledního. Při výkonu kariérového poradenství je pro výchovného poradce důležitá kompetentnost. Poradce může poskytovat pouze určité kvalifikace, které se odvíjí od jeho vzdělání, čímž si stanoví profesionální hranice (Scherrerová, 2003).

Může se zdát, že kariérové poradenství probíhá pouze v posledním ročníku základní školy, ale kariérové poradenství představuje dlouhodobou záležitost. Již v osmých ročnících se žáci rozhodují, kam by chtěli nastoupit na střední školu. Na výchovným poradci je včasné zprostředkování informací, které se týkají například dnů otevřených dveří dané střední školy (Čáp et al., 2009).

Dle autorky Opekarové, k základním funkcím výchovného poradce neodmyslitelně patří kariérové poradenství. To se týká především poradenské pomoci při rozhodování o další vzdělávací a profesní dráze žáků, do které spadá (Opekarová, 2010):

- Koordinace kariérového vzdělávání a diagnosticko-poradenských činností, ty se týkají volby vzdělávací cesty žáků
- Skupinové šetření k volbě povolání, spojené s administrativou ohledně zpracovávání zájmových dotazníků

- Individuální šetření k volbě povolání, ve spolupráci s třídním učitelem
- Poskytování poradenství zákonným zástupcům, sdělování preference žáků
- Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními
- Zprostředkovávání návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích úřadů práce (IPS)

V neposlední řadě má výchovný poradce povinnost poskytnout formu kariérového poradenství jedincům jiné národnosti, to znamená cizincům s ohledem na vzdělávací potřeby (Opekarová, 2010).

5.4.2 Výchova a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Výchova a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se řídí školským zákonem (Zákon č. 561/2004 Sb.) a vyhláškou č. 27/2016 Sb.

Výchovný poradce má na starost jako první komunikaci se školskými poradenskými zařízeními. Hlavním úkolem je poskytnutí diagnostiky speciálně vzdělávacích potřeb a vedení dokumentace zpráv z vyšetření žáků ve školských poradenských zařízeních. Žádost o vyšetření podává učitel, nejčastěji třídní učitel. Žádost konzultuje s rodiči. Do školského poradenského zařízení se zasílá vyplněný dotazník o žákovi společně se souhlasem zákonného zástupce, jelikož tímto získává poradenské zařízení osobní údaje o žákovi. Dotazník vyplňuje třídní učitel žáka ve spolupráci s dalšími pedagogy. Do školy následně přijde doporučení pro určitého žáka, výchovný poradce doporučení eviduje a zajišťuje předání informací všem vyučujícím žáka, především třídnímu učiteli. Žák má právo se vzdělávat i dle IVP, to znamená dle individuálně vzdělávacího plánu, který mu škola povolí. Právo vychází ze školského zákona. IVP vyplňují vyučující žáka, ale podílí se na tom i žakovo rodiče a žák samotný, vzniká dle dohody mezi školou, rodiči a žákem. Na konci školní roku by měl výchovný poradce poskytnout zpětnou vazbu vyučujícím, jak bylo efektivně IVP plněno. Zpětná vazba se poskytuje z vyplněných dotazníků od rodičů, z konzultace od učitelů, kteří pracovali s integrovaným žákem, z výsledků žáka. Výsledky z IVP by se měly promítnout při tvoře IVP na další školní rok. V této oblasti poskytuje výchovný poradce především metodickou a administrativní činnost (Knotová, 2014). Při nahlédnutí do legislativy, vyhláška č. 27/2016 Sb. popisuje tvorbu IVP následovně. IVP

zpracovává daná škola bez zbytečného odkladu, musí být zpracováno nejpozději do jednoho měsíce ode dne, kdy škole bylo poskytnuto doporučení a žádost žáka či zákonných zástupců. Vypracován tedy musí být neprodleně, ale úpravy mohou probíhat během roku dle aktuální situace a potřeb žáka (Vyhláška č. 27/2016 Sb.). Výchova a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami vyžaduje zajištění diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb, do zmíněné diagnostiky lze zahrnout vstupní, průběžné činnosti pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami (Opekarová, 2010). Pro výchovu a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami hraje klíčovou roli asistent pedagoga, který pomáhá pedagogovi s organizací výuky, s čímž souvisí i pomoc s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (Vyhláška č. 27/2016 Sb.).

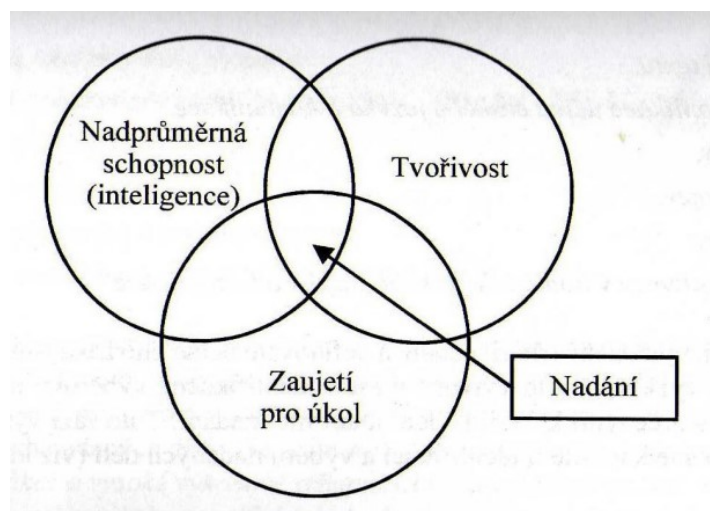
K podpoře žáků se speciálními vzdělávacími potřebami lze využít pedagogickou intervenci, která slouží především k podpoře ve vyučovacích předmětech, kde je třeba posílit vzdělávání a učební styl žáka. Pedagogickou intervenci zajišťuje základní škola daného žáka, dále školní družina, školní klub či střední škola. Pedagogická intervence se zařazuje do podpůrných opatření prvního stupně. Podpůrná opatření se rozlišují v pěti stupních. Pro správné využití podpůrných opatření spolupracuje daná škola se školskými poradenskými zařízeními (Vyhláška č. 27/2016 Sb.).

5.4.3 Práce s nadanými žáky

Práce s nadanými žáky je velice obtížná, jelikož odhalení talentovaného žáka není snadné. Bez včasného odhalení, následné podpory a vedení by mohly nadané děti jít protispolečenským směrem, kdy se nadání obrátí například v podvody. Takové děti vyžadují specifický přístup, metodiku a pomůcky (Vališová et al., 2011).

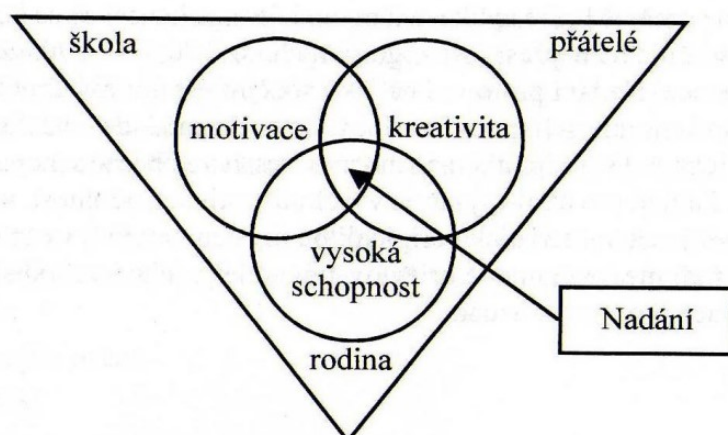
Mezi jeden z nejznámějších modelů nadání patří Renzulliho tříkomponentový model nadání:

Obrázek 2 – Model nadání

(Převzato z: MACHŮ, E. Nadaný žák. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-197-3.)

Obrázek 3 – Druhý model nadání

(Obr. č. 2 - převzato z: MACHŮ, E. Nadaný žák. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-197-3.)

Dle Renzulliho netvoří nadání pouze jediná složka, ale souhrn a spolupráce všech složek dohromady. Holandský vývojový psycholog Mönks obohatil Renzulliho model nadání o hlavní socializační činitele: rodina, škola, vrstevnická skupina. Zde lze pohlédnout do historie na známého francouzského filozofa Jeana Jacquese Rausseaua, který tvrdil, že se jedinec rodí dobrým a nezkaženým, zkazí ho společnost, do které spadá jak rodina, škola i vrstevnická skupina. Na druhém obrázku je zobrazen druhý model nadání psychologa

Mönkse. Každý člověk v sobě nosí specifické dispozice k něčemu, ale u většiny zůstává nadání ukryto, neodhaleno. Proto se klade značný důraz na pedagogy a poradenské pracovníky. Tento tlak se dá zvládnout díky dalšímu sebevzdělávání. Vedle nadání se objevuje i mimořádné nadání, které je spojováno s nadprůměrnými znalostmi a dovednostmi v určité oblasti či předmětu. K rozvoji nadání u žáků je nutné jedince povzbuzovat různými podněty, mezi které patří například vybrání vhodné střední školy, k čemuž může napomoci výchovný poradce. Dále se může jedinec přeradit do vyšší třídy, k tomu se musí vyjádřit školské poradenské zařízení a praktický lékař. Ve škole lze uplatňovat rozšířenou výuku v některých předmětech (Vališová et al., 2011).

5.4.4 Problémy v chování, učení žáků

Problémy v chování i v učení mohou mít kořeny již v rodině, jelikož vytváření návyku učit se, se žák neučí výhradně ve školním prostředí, ale především v prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá. Prostor, kde žák vyrůstá, se nazývá domov. Domov tvoří výchovná atmosféra. Děti ovlivňuje z jedné strany školní prostředí, ale návyky si utváří již v raném dětství, kdy je ovlivňováno výchovou. Existuje pojem nevhodná výchova, ta může mít několik podob. První z podob je výchova perfekcionistická. Perfekcionistická výchova zastává princip dokonalosti. Dítě musí vynikat nad ostatními, proto je pro ně obtížné hledat přátele, jsou neoblíbení. Dítě může získat kvůli přísným příkazům a trestům nechuť až odpor k učení. Z další podoby nevhodné výchovy je protekcionistická výchova. Rodiče, zastávající tento způsob výchovy, chrání dítě před vším nepříjemným. Za neúspěchy dítěte může škola nebo kdokoli jiný, dítě se stává nesamostatným, neumějící řešit vzniklé situace a učit se nepovažuje za nutné. Třetí podobou nevhodné výchovy je nesoustavná výchova. Taková výchova nemá řád, pokaždé platí jiné pravidlo. Poslední podobou nevhodné výchovy je patologicky měkká výchova. U tohoto způsobu výchovy si může dítě dovolit vše. Děti nejsou v ničem omezovány, ke všem si dovolí cokoli. Z výše uvedených informací, lze uvést, že výchovná atmosféra výrazně ovlivňuje a formuje návyky dětí. Nezanedbatelnou úlohu zde tvoří i školní prostředí, školní klima. Negativně mohou školní klima ovlivnit spolužáci, ale i učitelé z hlediska přetěžování, hodnocení a podobně (Knotová, 2014).

Specifické poruchy chování jsou častým jevem na základní či střední škole. Do specifických poruch chování patří takzvaný syndrom ADHD nebo ADD. Tyto syndromy

vychází z anglických zkratk, který v překladu znamenají poruchu pozornosti, kdy ADHD (attention deficit hyperactivity disorder) je oproti ADD doprovázeno navíc hyperaktivitou jedince. Takoví žáci trpící specifickou poruchou chování jsou často nepozorní a špatně soustředící. Na učitelích je klíčová včasná diagnostika a vedení nápravy specifických vývojových poruch. Výchovný poradce následně komunikuje s pedagogicko-psychologickou poradnou, která daného jedince vyšetří a zpracuje doporučení pro školu, kam jedinec dochází. Včasná diagnostika napomáhá k prevenci nepříjemnostem, které vyčerpávají pedagogy, rodiče i žáky (Vališová et al., 2011).

Pro zlepšení řešení problémů mezi rodiči, žákem a učitelem lze využít těchto pěti kroků:

- Vytváření povzbuzující situace, nezaměřovat se pouze na problémové chování
- Rozhovor s žákem, na čem by se mělo zapracovat
- Rozhovor, kdy je účastníkem rodič, žák i učitel (podpora)
- Hledání řešení problémů, objasnění problému, který se má řešit
- Kontrola úspěchu, podání zprávy rodičům (Knotová, 2014).

Ve školách se objevují i výchovné problémy, které mohou a nemusí souviset s rodinným či školním prostředím. Zde budou hrát roli psychologické a sociální aspekty. Do výchovných problémů zařazujeme vzdorovitost, ta s sebou nese prosazování vlastního názoru proti výchovné autoritě. Vzdorovitost se nejčastěji projevuje ve věku puberty, kdy jedinci mají odmítavý postoj k většině. Puberta patří k vývojovému období, která vede k procesu dospívání. Mezi další výchovné problémy patří například lhaní a podvody, krádeže, záškoláctví, šikana, potulky a útěky. Vždy je nutné se dívat na vzniklý výchovný problém více směry. Dítě, žák, student dělá zmíněné problémy z nějakých důvodů. Důvody nemusí být jednoznačné a může jich být několik (Vališová et al., 2011).

„Obtíže žáků s učením a chováním jsou významným problémem, kterým se zabývají školní poradci. Hledají v rámci spolupráce s rodiči žáků a pedagogy školy cesty k jejich zvládnutí a překonávání. Významné je vytváření podpůrných a ochranných opatření, motivování žáka úspěchem k plnění úkolů, k učení.“ (Knotová, 2014, s.125).

5.4.5 Spolupráce s učiteli, metodikem prevence

Výchovný poradce má na starost nespočet vznikajících problémů, na žádné ale není sám. Výchovný poradce spolupracuje s celou školou, především s učiteli a metodikem prevence. Pokud školní poradenské pracoviště utváří i školní psycholog a speciální pedagog, tak i s nimi. Při spolupráci s metodikem prevence a učiteli jsou v otázce řešení především témata týkající se sociálně patologických jevů ohrožujících děti a mládež, které mohou mít fatální následky (Vališová et al., 2011).

Aby se fatálními následky snažilo předcházet, nenahraditelnou roli zde hraje již brzká primární prevence na základní školách. Nicméně, „jakkoli by klíčovou roli v předcházení užívání alkoholu, tabáku a nelegálních drog měla sehrávat efektivní primární prevence (Miovský et. al., 2015).

Termín primární prevence rizikového chování shrnuje autor Miovský (2015, s. 28) jako „jakýkoliv typ výchovných, vzdělávacích, zdravotních, sociálních či jiných intervencí směřujících k předcházení výskytu rizikového chování, zamezujících jeho další progresi, zmírňujících již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhajících řešit jeho důsledky.“

Primární prevence se rozděluje na primární prevenci specifickou a na primární prevenci nespecifickou. Specifická primární prevence rizikového chování zahrnuje aktivity a programy, které jsou zaměřeny specificky na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování. Nespecifická primární prevence rizikového chování představuje všechny aktivity, které nemají přímou souvislost s konkrétním typem rizikového chování. Tyto aktivity napomáhají snižovat rizika podporou zdravého životního stylu a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání volného času. Pojem rizikové chování představuje „takové chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost (Miovský, 2015, s. 28-29 in MŠMT, 2019).

5.4.6 Metodická a informační činnost

Pro výchovné poradce je z velké části své práce metodická a informační činnost na prvním místě, jelikož vzniklé problémy řeší výchovný poradce převážně v rámci spolupráce

s dalšími odborníky. Do okruhu činností, které se týkají metodické a informační činnosti patří (Vyhláška č. 197/2016 Sb.):

- otázky kariérového rozhodování žáků
- příprava a vyhodnocování plánu pedagogické podpory
- naplňování podpůrných opatření ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- tvorba a vyhodnocování individuálních vzdělávacích plánů
- zprostředkování nových metod pedagogické diagnostiky a intervence pedagogickým pracovníkům školy
- poskytování informací o činnosti školy, školských a dalších poradenských zařízení v regionu, o jejich zaměření, kompetencích a o možnostech využívání jejich služeb

V rámci poskytování metodické a informační činnosti může výchovný poradce přinášet aktuální informace o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, zároveň představuje nové metody ve výchově a vzdělávání či zkontaktuje odborníka, lektora z externí organizace, který pedagogickému sboru představí nové metody a techniky ve vzdělávání (Mertin a Krejčová, 2020). Výchovný poradce vykonává různorodou práci. Práce výchovného poradce závisí vždy na velikosti školy a především aktuálních potřebách žáků, rodičů a pedagogických pracovníků.

6 Praktická část

Jak bylo popsáno v teoretické části, výchovný poradce představuje jednoho z nejdůležitějších článků školního poradenského pracoviště. V teoretické části byl uveden systém výchovného poradenství a následně popsána role výchovného poradce na základních školách. Na základě toho, bude empirická část diplomové práce zaměřena na žáky základních škol. Dle získaných dat bude představen pohled žáků na roli výchovného poradce, tedy jak na tuto roli nahlíží. Praktická část bude zaměřena na dvě základní školy, přesněji na žáky osmého a devátého ročníku a třídní učitele daných tříd. Výzkumné šetření probíhalo od února do března 2023. V samotném úvodu budou popsány vybrané základní školy, následně cíl výzkumu, metody výzkumu a v závěru praktické části budou popsány a komparovány výsledky celé empirické části.

6.1 Základní škola s rozšířenou výukou hudební výchovy, Teplice

Vybraná základní škola s rozšířenou výukou hudební výchovy se nachází na okraji města Teplice. Tato základní škola je známá především pro hudební výchovu. Základní škola má rozdělené třídy dle toho, zda se jedná o třídy hudební. Hudební třídy jsou vždy s označením C. Takové třídy mají výuku hudební výchovy navýšené o dvě hodiny týdně. Ostatní třídy mají hudební výchovu jednou týdně. Žáci svůj talent rozvíjejí ve známých pěveckých sborech. Kromě zmíněné hudební výchovy se základní škola pyšní velkým počtem zájmových kroužků, především sportovních. Žáci mohou využít nabídky tance, fotbalu, florbalu, basketbalu, badmintonu, přehazované, volejbalu a gymnastiky i atletiky. Vedle sportovních kroužků jsou k dispozici i například kroužky, kde žáci rozvíjejí své manuální dovednosti. Základní škola se pod vedením paní ředitelky snaží následovat a uplatňovat heslo – „Naučit se, hledat a používat“.

Základní škola patří dle velikosti k větším školám, přesto je na škole pouze jedna výchovná poradkyně, která je zároveň i statutární zástupkyní ředitele školy a zástupkyní ředitele školy pro první stupeň. Na prvním stupni vyučuje předmět pracovní činnosti. Z webových stránek vyplývá, že se momentálně výchovná poradkyně zabývá kariérovým poradenstvím, jelikož jsou na webových stránkách vyvěšeny informace o přijímacím řízení na střední školy či na druhý stupeň základní školy. Dle mého názoru chybí na webových

stránkách přehledný popis toho, co všechno výchovná poradkyně na základní škole zajišťuje. Žáci ani rodiče nemají ucelený přehled o tom, s čím vším se na výchovnou poradkyni mohou obrátit.

6.2 Základní škola Dubí 1

Druhou vybranou základní školou je základní škola Dubí 1, která se nachází v okrese Teplice, ve městě Dubí. Základní škola rozvíjí talent pomocí kroužků, které mohou žáci navštěvovat. Oproti předchozí jmenované škole je zájmových kroužků méně, ale to může být z důvodu velikosti školy či malého zájmu ze strany žáků. Na této základní škole se mohou žáci přiučit i praktické věci do dospělosti, mohou zde navštěvovat kroužek vaření. Zajímavým kroužkem je i docházení na discgolf. Základní škola se řídí svým předsevzetím – „být úspěšnou, moderní školou poskytující kvalitní vzdělávání všem“, tomu nasvědčuje i zapojení školy do projektu MODERNÍ ŠKOLA. V rámci projektu jsou uskutečňovány pro žáky čtenářské kluby a klub zábavné logiky a deskových her. Mezi další aktivity projektu je nabízeno i doučování. Do projektu jsou zapojeni i pedagogičtí pracovníci, kteří se mohou díky projektu dále vzdělávat v oblasti jazyků. Mohou absolvovat jazykové kurzy rozdílného rozsahu, počínaje od 24 hodin do 80 hodin.

Na této vybrané základní škole je výchovnou poradkyní taktéž zástupkyně ředitele školy. Rozdíl je v tom, že zde je paní zástupkyně pro oba dva stupně, jak už zde bylo zmíněno, je to zapříčiněno velikostí školy a počtem žáků. Na webových stránkách má základní škola přehledně popsané, co výchovný poradce zajišťuje v rámci výchovného i kariérového poradenství. Dále je přehledně popsané, co všechno může nabízet žákům kariérové poradenství, které poskytuje výchovný poradce. Pro žáky je popis kariérového poradenství dle mého názoru přehledný, pochopitelný a uchopitelný. Na webových stránkách nejsou používána cizí slova, kterým by žáci nerozuměli. Z webových stránek se může zdát, že nejvíce se na této škole výchovná poradkyně věnuje kariérovému poradenství. Nemusí tomu tak být. Je to z důvodu toho, že pro žáky nejsou jiná témata přínosná tolik, jako právě toto. Obzvlášť v osmých a devátých ročnících potřebují žáci nejvíce informace z oblasti kariérového poradenství.

6.3 Výzkumné šetření

Realizovaný výzkum se orientuje na problematiku výchovného poradenství a na roli výchovného poradce na základní škole. Výzkumu se zúčastnilo dohromady 92 respondentů. Ze základních škol se výzkumu zúčastnilo 88 žáků a 4 učitelé. Dále byli do výzkumu zahrnuti i samotní výchovní poradci, z důvodu zjištění informací o jejich pracovním úvazku.

6.3.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu a celé diplomové práce je popsání role výchovného poradce z pohledu žáků základních škol. Na základě takto obecného cíle byly vytvořeny tři základní výzkumné otázky.

První výzkumná otázka zní (VO₁): S jakým problémem se žáci obrací na výchovného poradce nejčastěji?

Druhá výzkumná otázka (VO₂): Jaký je rozdíl v pohledu žáků osmých tříd oproti žákům deváté třídy na roli výchovného poradce na základních školách?

Třetí výzkumná otázka (VO₃): Jak se liší pohled děvčat a chlapců na roli výchovného poradce na základních školách?

Na základě teoretické části byly stanoveny hypotézy. Vytvoření hypotéz je nezbytné, neboť hypotézy tvoří jádro kvantitativních výzkumů. Přesto žádné tvrzení zjištěné z výzkumů nemůže hypotézu jednoznačně dokázat. Empirický výzkum může hypotézu potvrdit, či vyvrátit. Potvrzenou hypotézu lze zobecnit a využít toho při formulaci praktického využití (Chráska, 2016).

První hypotézou je (H₁): „Kariérovým poradenstvím se na základní škole rozumí zejména administrativní činnost spojená s podáváním přihlášek na střední školy“ (Knotová, 2014).

Druhou hypotézou je (H₂): „Žáci považují výchovné poradenství za důležitou součást školy, ale je nutné odstranění nedostatků“ (Zikmundová, Kalibová, 2014).

Třetí hypotézou je (H₃): „Pojem výchovné poradenství zdánlivě v povědomí evokuje spíše představy o službách spojených především s kompenzací výchovných problémů či situací, které nastávají neočekávaně a jsou pro dítě limitující při výchově a vzdělávání“ (Opekarová, 2010).

6.3.2 Metody výzkumu

K vypracování empirické části byly zvoleny dvě metody výzkumu. Tématem celé diplomové práce je oblast výchovného poradenství, přesněji role výchovného poradce z pohledu žáků. Proto se první zvolenou metodou se stal dotazník. Z důvodu potřeby oslovení většího počtu žáků. Metoda dotazníku se řadí do kvantitativně orientovaného výzkumu, jedná se o velmi frekventovanou metodu výzkumu. Je to písemné kladení otázek a následné získávání písemných odpovědí. Pro tento typ výzkum je typické oslovování většího počtu osob, očekává se zobecnění daného jevu (Chráska, 2016).

Původní záměr byl ten, že dotazník vyplní pouze žáci osmých tříd. Ovšem, na základní škole v Dubí je pouze jedna osmá třída. Proto jsem se rozhodla, že dotazníky dostane i jedna třída z devátého ročníku. Ve výsledcích v závěrečné části budou komparovány rozdíly mezi jednotlivými odpověďmi žáků. Na základní škole v Teplicích s rozšířenou výukou hudební výchovy bude dotazník rozdán dvěma třídám z osmého ročníku. Dotazník se skládá ze čtrnácti otázek. První tři otázky jsou identifikační, další otázky jsou sestaveny pomocí hodnotící škály a zbytek otázek slouží k doplnění, žáci mají na výběr odpovědi či musí odpověď vymyslet sami. Cílovou skupinou v dotazníkovém šetření jsou žáci ve věku třinácti až patnácti let, tento věk odpovídá osmé a deváté třídě.

Metoda dotazníku byla zvolena na základě výhod, které dotazník přináší. Za největší výhodou považujeme oslovení velkého počtu osob, dle časových možností jsou odpovědi poměrně rychle získané. To nám uvádí i autor Chráska ve své knize *Metody pedagogického výzkumu*. V pedagogickém odvětví na straně druhé představuje dotazník i značnou nevýhodu, neboť dotazníkovému šetření bývá vytýkáno, že nezjišťuje jací žáci ve skutečnosti jsou, ale jak sami sebe žáci vidí nebo si přejí, aby byli viděni (Chráska, 2016).

Druhou zvolenou kvantitativní metodou výzkumu se stal rozhovor neboli interview, jež se vyznačuje ústním dotazováním a zpětným získáváním odpovědí. Uvedený termín rozhovor není zcela správně používán, přesnější je používat termín interview. Interview je vhodné používat, jelikož ne každý rozhovor je interview. Výhodou použití interview je osobní kontakt s respondentem a dotazující může pozorovat reakce na kladené otázky (Chráska, 2016). Pro účely této práce bylo vybráno polostrukturované interview. Interview bude doplňovat dotazníkové šetření.

Cílovou skupinou pro interview jsou třídní učitelé tříd, kde budou rozdány dotazníky. Dohromady budou realizovány čtyři interview s třídními učiteli, jelikož ve výzkumu budou figurovat čtyři třídy z druhého stupně základních škol.

6.3.3 Dotazník

Tvorba dotazníku vycházela z teoretické části, přesněji z kapitoly, která se věnuje činnostem výchovného poradce. Dotazník se skládá ze čtrnácti otázek, v příloze bude k nahlédnutí. Pro vyhodnocení odpovědí se zaměřím na několik otázek. Dotazník byl rozdán 88 žákům, dohromady do čtyř tříd. Pro sestavení otázek byly využity otázky z výzkumu Výchovné poradenství očima žáků základních škol. Autorkami výzkumu jsou Kalibová a Zikmundová, výzkum byl proveden roku 2014. Zmíněný výzkum jsem si vybrala vzhledem k podobnosti tématu diplomové práce. Výzkum tvořilo přes dva tisíce respondentů, tudíž to byl velmi rozsáhlý výzkum. Osloveni byli žáci od šesté do deváté třídy. Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké mají žáci povědomí o existenci výchovného poradenství. Otázky z výzkumu autorek byly využity z důvodu toho, že se v diplomové práci zaměřuji na stejné téma. Otázky byly mírně upraveny. První tři otázky se zaměřují na identifikaci respondenta, dalších sedm otázek je sestaveno dle škály Likertova typu. „U těchto škál se prezentuje určité tvrzení a po respondentovi se požaduje, aby vyjádřil stupeň svého souhlasu, respektive nesouhlasu na hodnotící škále“ (Chráska, 2016, s. 162). Zbývající otázky jsou sestavy dle polouzavřených položek. U těchto otázek mají respondenti předloženo více odpovědí, z nichž si mají jednu vybrat. Pokud si respondent nevybere ani jednu odpověď, je dobré, aby měl respondent vždy možnost svou odpověď doplnit jako jinou možnost. Poslední otázka v sestaveném dotazníku je otevřená, to znamená, že respondent nemá jasně definovanou odpověď, ale vymýšlí ji sám. Nevýhodou u otevřených otázek je volnost a následné vyhodnocování odpovědí. Při sumarizaci odpovědí je důležitá kategorizace odpovědí, která zmenší množství otázek a umožní přehledný vhled do tématu (Chráska, 2016). Jelikož je vyhodnocování složité a časově náročné, do dotazníku byla použita pouze jedna otevřená otázka: „Napiš, čím se dle tvého názoru, zabývá výchovný poradce nejčastěji.“

6.3.4 Interview

Rozhovor neboli interview bylo zvoleno na základě doplnění odpovědí od žáků. Pro tvoření otázek bylo vycházeno především z teoretické části diplomové práce, následně z vytvořeného dotazníku.

Otázek bylo dohromady sedm, zvolila jsem typ polostrukturovaného interview, tudíž jsem se i doptávala dále. „*Polostrukturované interview je kompromisem mezi strukturovaným a nestrukturovaným interview. Respondentům se v tomto případě nabízí k jednotlivým otázkám vždy několik alternativ odpovědí, ale navíc se od nich požaduje vysvětlení nebo zdůvodnění*“ (Chráška, 2016, s.178).

Otázky pro interview:

1. Jak často spolupracujete s výchovným poradcem?
2. Jaké problémy (dotazy) řešíte s výchovným poradcem nejčastěji?
3. Obrací se žáci s určitým problémem nejdříve na Vás nebo rovnou na výchovného poradce?
4. Jaký máte názor na zkrácený úvazek VP? Přijde Vám čas VP dostačující pro žáky, učitele?
5. Jaké informace předáváte žákům jako třídní učitel od výchovného poradce?
6. Odkud se žáci dozvídají nejvíce informací o činnostech VP?
7. V čem vidíte hlavní přínos poradenství na této škole? A kde naopak jeho limity?

7 Výsledky výzkumu

Výsledky výzkumu obou metod budou následně popsány. Popsané výsledky budou v závěru diplomové práce zobecněny a potvrzeny, či vyvráceny předem dané hypotézy a zodpovězeny výzkumné otázky. Dále bude na základě výsledků napsáno doporučení pro základní školy, přesněji pro výchovné poradce, jelikož se zkoumaná problematika zabývá výchovným poradcem z pohledu žáků základních škol.

7.1 Dotazníkové šetření

Výzkumného šetření se v rámci dotazníků zúčastnilo dohromady osmdesát osm žáků ze základní školy s rozšířenou výukou hudební výchovy a ze základní školy v Dubí. Dotazník byl žákům rozdán během vyučování díky učitelům, kteří umožnili vyplnění dotazníku během jejich vyučovacích hodin. Dotazníky byly v tištěné podobě. Původně měly být online přes odkaz na internetu, avšak by to bylo komplikované, z hlediska přístupu k internetu ve školách, muselo by se jít do počítačových učeben. Za účelem minimalizace příčin komplikací vznikly dotazníky v hmotné podobě. Výzkumného šetření se zúčastnilo 43 dívek a 45 chlapců, z toho bylo 19 žáků z devátého ročníku. Věkové rozmezí se pohybuje od třinácti do patnácti let. Patnáct let převažuje pouze v devátém ročníku ze základní školy Dubí, starší žáci byli zvoleni z důvodu chybějící jedné osmé třídy, proto výzkum doplnil devátý ročník. Sběr dat probíhal během dvou týdnů. V grafech č.1 a 2 je zobrazeno zastoupení žáků ve výzkumu.

Graf 1 – Zastoupení žáků

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 2 – zastoupení dívek a chlapců

Zdroj: Vlastní zpracování

7.1.1 Pedagog i výchovný poradce

Název pedagog jakožto výchovný poradce odpovídá tématům: vím, kdo je výchovný poradce a vím, kde mám výchovného poradce hledat. Tato témata se týkají otázek v dotazníku č. 4, 5. Předchozí tři otázky patří k identifikačním otázkám, ty byly rozebrány výše.

Graf 3 – Vím, kdo je výchovný poradce

Zdroj: Vlastní zpracování

Dle grafu č. 3 lze pozorovat, že žáci z osmých a devátých ročníků převážně ví, kdo je na dané základní škole výchovný poradce, z devátých ročníků uvedlo 100 % odpověď *zcela souhlasím*. Není to překvapivá odpověď, jelikož výchovný poradce komunikuje především s žáky z devátých ročníků kvůli středním školám. Dle výzkumu Kalibové a Zikmundové (2014) se nejvíce žáci obraceli na výchovného poradce z důvodu výběru střední školy. Kariérové poradenství představuje pro výchovného poradce úlohu především ve vycházejících ročnících, to znamená v páté a deváté třídě.

Graf 4 – Vím, kde výchovného poradce hledat

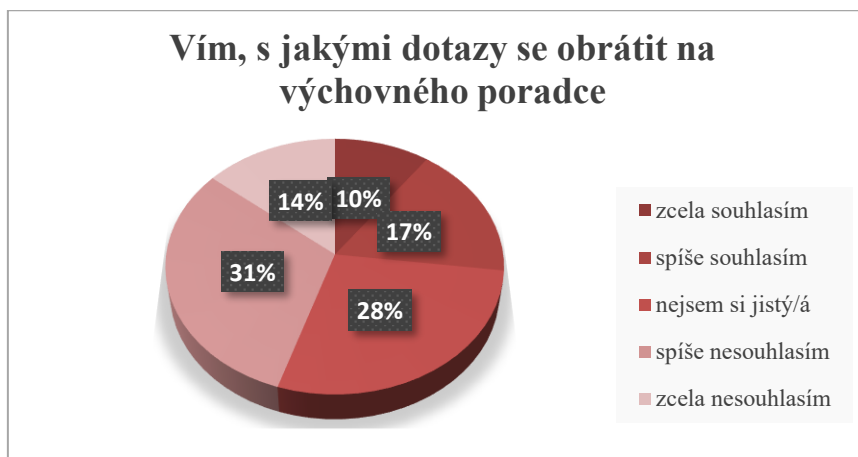
Zdroj: Vlastní zpracování

V otázce č. 4 odpovědělo 50 % z žáků: vím, kdo je výchovný poradce u nás na škole. V otázce č. 5 odpovědělo 49% z žáků, vím, kde výchovného poradce hledat. Je logické, pokud žáci vědí, kdo výchovný poradce, kde ho zřejmě najdou, neboť na dveřích jsou cedulky se jmény pedagogů.

7.1.2 S jakými dotazy se na výchovného poradce obrátit?

Tato podkategorie se zaměřuje na otázky č. 6 a č. 7. Otázky zněly následovně. Otázka č. 6: *Obrátil/a jsem se již na výchovného poradce s nějakým dotazem, problémem.* Otázka č. 7: *Vím, s jakými dotazy, problémy se můžu na výchovného poradce obrátit.* U otázky číslo 6 se objevují pouze tři odpovědi, a to: *zcela souhlasím*, *nejsem si jistý/á*, *zcela nesouhlasím*. Více než polovina zaznamenala odpověď *zcela nesouhlasím*, přesněji 68% žáků. *Zcela souhlasím* odpovědělo 27 % žáků a *nejsem si jistý/á* pouze 5% žáků. U otázky číslo 7 můžeme zaznamenat následující odpovědi.

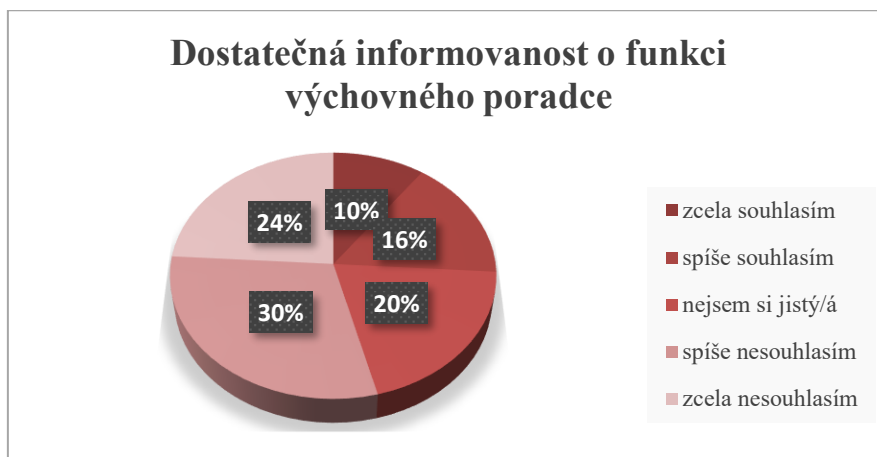
Graf 5 – Vím, s jakými dotazy se obrátit na výchovného poradce

Zdroj: Vlastní zpracování

Dle grafu č. 5 je zřejmé, že více než polovina žáků neví, s jakými dotazy se může na výchovného poradce obrátit. Otázka je proč a je i zřejmá odpověď. Žáci jsou ve věku, kdy je zajímavá jiná oblast témat nikoliv výchovné poradenství. Zde je důležitým aspektem informovanost od školy. K žákům se musí informace dostat, nejlépe zajímavou formou, aby to žáky zaujalo a lépe si to uchovali v paměti. Doplněním těchto otázek se bude zabývat otázka č. 10: *Cítím se dostatečně informovaný o funkci výchovného poradce na naší škole.* Vyhodnocení otázky č. 10 přineslo následující výsledky: více než polovina žáků se necítí dostatečně informovaná o funkci výchovného poradce na dané základní škole, a to 54 % žáků. 20 % žáků si není jisto, což je taková neutrální odpověď, kdy žák neví, zda souhlasí, či nikoliv.

Graf 6 – Dostatečná informovanost o funkci výchovného poradce

Zdroj: Vlastní zpracování

7.1.3 Důležitost výchovného poradce

Třetí podkategorie se zabývá položkou č. 8 a 9. Č. 8: *Výchovný poradce na naší škole nemá na žáky dostatek času.* Položka č. 9: *Mít ve škole výchovného poradce je důležité.* V první řadě se zaměříme na položku v dotazníku číslo 8, dle výsledků vyšlo: 80 % žáků odpovědělo *spíše nesouhlasím*, 11 % *zcela nesouhlasím* a 9 % *nejsem si jistý/á*. Dle těchto výsledků zastávají žáci názor, že výchovný poradce má na všechny žáky dostatek času.

U položky č. 9 převažují odpovědi *zcela souhlasím*, *spíše souhlasím*. Pouze u 12 % žáků se objevuje odpověď *nejsem si jistý/á* a u 8 % žáků *spíše nesouhlasím*. Jak se uvádí v literatuře, výchovný poradce je jeden z nejdůležitějších článků školního poradenského pracoviště (Knotová, 2014).

7.1.4 Informovanost o roli výchovného poradce

Do této podkategorie spadá položka v dotazníku č. 11 a 13. Tyto položky v sobě zahrnovaly na výběr z více odpovědí. Položka č. 11: *O funkci výchovného poradce na naší škole jsem se dozvěděl od:* Pro přehledné schéma odpovědí bude využito metody absolutní a relativní četnosti. To znamená, že budou počítány odpovědi, kolikrát se v dotaznících objevily. Nejvíce se objevovala odpověď *třídnímu učiteli*. Třídní učitelé mají z pedagogických pracovníků s žáky nejbližší vztah. Především mají na starost i informativní činnost, do které spadá i role výchovného poradenství na dané základní škole.

Tabulka 4 – O roli výchovného poradce jsem se dozvěděl

<i>O ROLI VÝCHOVNÉHO PORADCE JSEM SE DOZVĚDĚL:</i>		
MOŽNOSTI	ABSOLUTNÍ ČETNOST	RELATIVNÍ ČETNOST
Od spolužáka	27	30,7 %
Od třídního učitele	35	39,8 %
Od učitele	12	13,6 %
Od rodičů	4	4,5 %
Z internetu	8	9,1 %
Jiná možnost	2	2,3 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Položka č. 13 v dotazníku se zabývala informovaností žáků o poradenských službách, přesněji tím, jak by si žáci přáli dostávat informace o poskytování poradenských služeb výchovným poradcem.

Tabulka 5 – Informovanost o poskytování poradenských služeb

<i>INFORMOVANOST O POSKYTOVÁNÍ PORADENSKÝCH SLUŽEB</i>		
MOŽNOSTI	ABSOLUTNÍ ČETNOST	RELATIVNÍ ČETNOST
Třídního učitele	54	61,4 %
Zástupce školy	15	17 %
Ředitele/ředitelky	0	0 %
Výchovného poradce	11	12,5 %
Jiná možnost	8	9,1 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Jinou možnost zde představovaly odpovědi: *od rodičů, oblíbeného učitele.*

7.1.5 Činnosti výchovného poradce dle žáků

Tato podkategorie se zabývala v dotazníku položkou číslo 14. *Napiš, čím se dle tvého názoru, zabývá výchovný poradce nejčastěji.* Zde se objevily odpovědi z různých oblastí. Jsou uvedeny v tabulce č. 6. Žáci odpovídali víceslovně, proto počty odpovědí nevycházejí na počet žáků. Celkem bylo získáno 164 odpovědí.

Tabulka 6 – Činnosti výchovného poradce očima žáků

<i>ČINNOSTI VÝCHOVNÉHO PORADCE OČIMA ŽÁKŮ</i>		
ODPOVĚDI	ABSOLUTNÍ ČETNOST	RELATIVNÍ ČETNOST
Problémy doma s rodiči	37	22,6 %
Psychické problémy	9	5,5 %
Chování žáků	40	24,4 %
Šikana	35	21,3 %
Přihlášky na SŠ	23	14 %
Chození za školu	6	3,66 %
Kouření	6	3,66 %
Kolektiv třídy	3	1,8 %
Nevím	5	3 %

Zdroj: Vlastní zpracování

7.2 Interview

V následujících podkapitolách jsou uvedeny výsledky z kvantitativního výzkumu, a to z doplňujícího interview. Autor Chráska (2016) uvádí interview jako kvantitativní metodu. Jiní autoři, například Jan Hendl (2005) interview zařazuje do kvalitativního výzkumu.

7.2.1 Základní škola s rozšířenou výukou hudební výchovy, Teplice

Ze základní školy s rozšířenou výukou hudební výchovy v Teplicích, se zúčastnili interview dva učitelé. Interview probíhalo ve školním prostředí, po vyučování, kdy měli učitelé čas. Osloveni byli třídní učitelé vybraných tříd, jelikož ti s žáky spolupracují nejvíce. Interview zabralo přibližně sedm minut a bylo zaznamenáváno na mobilní telefon pomocí záznamníku. Vzešlé nahrávky byly následně přepisovány a dále kódovány. Ukázka kódování bude přiložena v příloze diplomové práce. Byly vynechány identifikační otázky učitelů, jelikož pro účely diplomové práce nejsou potřebné.

Z uskutečněných rozhovorů lze vyvodit několik společných závěrů z obou interview. První otázka v interview se zaměřovala na spolupráci výchovného poradce a učitele, jak často spolupracují. Oba dva učitelé se shodli na tom, že záleží na několika proměnných během školního roku a také na počtu dětí se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídě. V době, kdy je velký počet dětí s individuálně vzdělávacím plánem, spolupráce s výchovným poradcem probíhá několikrát do roka, protože na této základní škole dělá výchovný poradce jakéhosi prostředníka mezi rodinou, pedagogickým sborem a pedagogicko-psychologickou poradnou. Také záleží na měsíci v roce, neboť spolupráce s výchovným poradcem je frekventovanější v době, kdy se řeší přihlášky na střední školu.

Při zodpovězení druhé otázky: „Jaké problémy (dotazy) řešíte s výchovným poradcem nejčastěji?“, se učitelé shodli na odpovědích, které zde již byly zmíněny. Nejvíce řeší dokumenty pro pedagogicko-psychologickou poradnu a dále přihlášky na střední školu.

Třetí otázka se zabývala tím, zda se žáci obrací nejdříve na výchovného poradce nebo na učitele. Zde zazněla jasná odpověď z obou stran. Žáci nikdy nechodí sami za výchovným poradcem, vždy je to zprostředkovaně přes učitele, kterému věří.

U čtvrté otázky byla soustředěna pozornost na výkon činností výchovného poradce, zda má výchovný poradce dostatečný prostor k potřebné a vyžadující práci. Výchovný

poradce je práce na plný úvazek. Dotyčný by neměl mít na starosti nic jiného, pokud tuto práci chceme vykonávat kvalitně a v rozsahu, jakém si zaslouží. Na tomto tvrzení se také shodli respondenti.

Jaké informace předáváte žákům jako třídní učitel od výchovného poradce? Takto zněla otázka č. 5. Jeden učitel odpověděl, že nejvíce předává informace o středních školách, přijímacím řízení a komunikaci s pedagogicko-psychologickou poradnou. Druhý učitel se s tímto tvrzením ztotožnil. Přidal navíc odpověď, že žákům znázorňuje, jak může vypadat komunikace mezi výchovným poradcem a rodiči.

U předposlední otázky, která se zabývala zjištěním, odkud se žáci nejvíce dozvídají informace o činnostech výchovného poradce, učitelé odpověděli, že od třídních učitelů či od jakéhokoliv učitele, když se žáci zeptají.

Poslední otázka zněla: V čem vidíte hlavní přínos poradenství na této škole? A kde naopak jeho limity? Zde jsme zaznamenali v odpovědích menší rozdíly. Jeden učitel odpověděl následovně: *„U nás na škole tahle pozice nemá asi plně funkci, kterou by měla mít nebo kterou by si zasloužila. Je to omezené na ty nejnutnější úkony, ale samotná péče o žáky s problémy je pak spíš v rukou třídních učitelů a metodika prevence. Pokud by to bylo lépe zpropagováno a žáci by k tomuto člověku měli větší důvěru, rozhodně by to byl potřebný prvek každé školy. Limity jsou v nedostatečném času dotyčného člověka pro výkon této funkce – chce to mít plný úvazek výchovného poradenství a ne dvě hodiny konzultací týdně.“*

Po zodpovězení otázek z interview vyšlo najevo, že jeden tázaný učitel dříve působil jako výchovný poradce na jiné škole. Proto další otázky směřovaly k tomu, proč mi to nebylo sděleno před uskutečněným interview. *„Neřekl jsem to, jelikož bych mohl mít zkreslené odpovědi, snažil jsem se dívat na interview jako třídní učitel a ne bývalý výchovný poradce, to by se odpovědi zcela změnilo, protože výkon profese výchovného poradce nedělám z několika důvodů.“* DÍKY tomuto zjištění byl rozhovor proveden znovu, tentokrát i s vědomím předešlé pracovní zkušenosti z minulosti. Třídní učitel byl znovu otázan na základě rozšíření diplomové práce. Zeptala jsem se pouze na otázky č. 4,6,7.

4. Jaký máte názor na zkrácený úvazek VP? Přijde Vám čas VP dostačující pro žáky, učitele?
6. Odkud se žáci dozvídají nejvíce informací o činnostech VP?

7. V čem vidíte hlavní přínos poradenství na této škole? A kde naopak jeho limity?

„Zkrácený úvazek záleží vždy na velikosti školy a počtu žáků. I přesto si myslím, že by se měl výchovný poradce věnovat jen poradenství, jsme i učitelé, musíme dělat přípravy na hodiny, opravovat testy, odpovídat na zprávy od rodičů, potom opravdu nezbyvá tolik času a hlavně energie na řešení záležitostí týkající se například pedagogicko-psychologické poradny.“ U otázky č. 6 zněla odpověď následovně: „Já vlastně nevím, myslím si, že zřejmě od rodičů, všechny vzešlé problémy se vždy v první řadě řešily s rodiči.“ Poslední odpověď byla zaznamenána takto: „Když to vezmu v globálu a ne jen na téhle škole, tak poradenství nemá příliš důležitou funkci, není tomu věnována taková pozornost, jak si asi každý zvenčí představuje, ve skutečnosti to představuje šílené papírování, kterého je celkově ve školství až moc. To bych uvedl limitem. Přínosem je asi to, že se má na koho učitel obrátit s čím si neví sám rady a nebo to nechce řešit. Ale abych nebyl jen negativní, myslím si, že výchovný poradce může opravdu pomoci, hlavně rodičům, kteří si nevědí se svým dítětem rady. Žákům jsou oporou především učitelé, spolužáci, s výchovným poradcem přijdou do styku málokdy a většinou až při řešení určitého aktuálního problému, ale rodiče přichází do kontaktu s výchovným poradcem již při začátku řešení určitých záležitostí.“

Osobně se nedivím tomu, že žáci vnímají roli výchovného poradce poněkud zkresleně, na povrch vyvstává časová náročnost, kvůli které není věnován školnímu poradenství takový prostor, jaké by si zasloužilo.

7.2.2 Základní škola Dubí 1

Na základní škole v Dubí proběhla také dvě interview s třídními učiteli tříd, do kterých byly rozdány dotazníky. Jak bylo výše zmíněno, interview proběhlo právě s třídními učiteli, jelikož právě ti mají předávat žákům nejvíce informací, o tom, co se děje ve škole a hlavně s žáky tráví nejvíce času.

Interview probíhalo ve školním prostředí, po vyučování. Učitelé byli velmi vstřícní a vyhradili si na moje otázky dostatek času. Mnoho času nebylo třeba, interview zabralo do deseti minut.

Z uskutečněných rozhovorů lze vyvodit, že odpovědi na jednotlivé otázky se mírně liší. Je možné, že je to z důvodu rozdílnosti pohlaví. U první otázky, která zněla: „Jak často spolupracujete s výchovným poradcem?“ se objevují rozdílné odpovědi. „*Konzultuji vzniklé problémy se staršími, zkušenějšími kolegyněmi, proto s výchovným poradcem pracuji ojedinele.*“ Ve druhém případě zněla odpověď: „*S výchovným poradcem spolupracuji často, jelikož mám ve třídě hodně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, řešíme spolu podklady pro pedagogicko-psychologickou poradnu.*“ Zde se potvrzuje tvrzení, které bylo zmíněno výše, že záleží vždy na aktuálních problémech, které se ve třídě objevují a jaké složení žáků je ve třídě.

Druhá otázka se zabývá problémy, jež řeší třídní učitelé nejčastěji. Zde se v obou případech respondenti shodli na vztazích ve třídě: „*Momentálně nejčastěji řešíme vztahy ve třídě, náznaky šikany, to je pak vždy doprovázeno i konzultacemi s metodikem prevence, dále samozřejmě velké téma středních škol a dokumenty pro pedagogicko-psychologickou poradnu.*“

U třetí otázky panovala jasná shoda. „*Žáci mnohdy nevědí, kdo výchovný poradce je a co od něj mohou požadovat, proto se vždy žáci nejdříve obrací na svého třídního nebo oblíbeného učitele.*“

U čtvrté otázky byla směřována pozornost na výkon činností výchovného poradce, zda má výchovný poradce dostatečný prostor k potřebné a vyžadující práci. „*Dle mého názoru by měl mít výchovný poradce zkrácený úvazek dle počtu dětí, ne na každé škole je výkon výchovného poradenství tak časově náročný jako na jiných větších školách.*“ Druhá odpověď se s tímto tvrzením neztotožnila. „*Aby bylo výchovné poradenství kvalitní, musí být kvalitní především pedagog, proto by se měl věnovat pouze výchovnému poradenství a ne ostatním činnostem, měl by mít plný úvazek.*“

Otázka č. 5 zněla: Jaké informace předáváte žákům jako třídní učitel od výchovného poradce? „*Vždy dle aktuálnosti, v závislosti toho, co se momentálně řeší. V tomto období byly předávány především informace o středních školách, ale individuálně předáváme žákům daleko více informací.*“

U předposlední otázky, která se zabývala zjištěním, odkud se žáci nejvíce dozvídají informace o činnostech výchovného poradce, respondenti odpověděli: „*V dnešní době internetu*

se divím, že si to žáci nezjišťují sami, ale vždy se nejvíce dozvědí od svých třídních učitelů či jiných učitelů. “

Poslední otázka zjišťovala: V čem vidíte hlavní přínos poradenství na této škole? A kde naopak jeho limity? *„Limity nevidím, přínosy v tom, že ta činnost zastavila všechny zárodky šikany. “* Ve druhém případě limity nebyly také zaznamenány: *„Přínos vidím hlavně v tom, že pedagog není nikdy na nic sám, v rámci výchovného poradenství může spolupracovat i především s metodikem prevence, který vždy jednotlivé problémy konzultuje společně s vámi i výchovným poradcem. “*

7.2.3 Vyhodnocení interview

Z uskutečněných interview jsou patrné objevující se shodné názory. Třídní učitelé jsou zkušení, nikdo není třídním učitelem první rok. Dle odpovědí záleží na velikosti školy, počtu žáků, počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, počtu žáků s individuálním plánem, a proto se mohou jednotlivé názory v odpovědích lišit. Vždy záleží i na úhlu pohledu. Dle zjištění hrají určitou roli bývalá povolání.

Výchovné poradenství na základních školách lze dle provedených rozhovorů popsat následovně. Pedagogové systém výchovného poradenství znají, jednak ze svého vzdělání, ale především z praxe. Vědí, s čím se na výchovného poradce obrátit a v jakých případech. Pokud si pedagog neví rady, vždy se obrátí na své starší zkušenější kolegy. Mnohdy není ani třeba se s určitými záležitostmi obracet na výchovného poradce. Co pedagog, to jiný názor, objevují se rozdílné názory o systému poradenství na základních školách. V první řadě vždy záleží na velikosti školy, každá škola poskytuje jiné množství času pro výkon výchovného poradenství a záleží i na počtu žáků. Dále záleží na osobnosti výchovného poradce i pedagoga, každý člověk je jiný. Každý člověk řeší vzniklé situace v jiné míře intenzity. Výchovné poradenství na základní škole představuje řešení podkladů pro pedagogicko-psychologickou poradnu, následnou komunikaci se zákonnými zástupci a žáky a dále řešení výchovných problémů, individuálních vzdělávacích plánů či speciálních vzdělávacích potřeb pro žáky. V neposlední řadě se zabývá kariérovým poradenstvím, které je důležité hlavně v osmých a devátých ročnících základní školy. Kariérové poradenství v sobě nese přihlášky na střední školy či na druhý stupeň jiné základní školy, aktuální informace o středních školách, veletrzích, pracovním uplatnění a výsledky přijímacího řízení.

Interview bylo zvoleno na základě doplnění dotazníkového šetření, jelikož je diplomová práce zaměřena na pohled žáků. Dotazníkové šetření doplňovaly otázky z interview č. 3, 4, 5, 6:

3. Obrací se žáci s určitým problémem nejdříve na Vás nebo rovnou na výchovného poradce?
4. Jaký máte názor na zkrácený úvazek VP? Přijde Vám čas VP dostačující pro žáky, učitele?
5. Jaké informace předáváte žákům jako třídní učitel od výchovného poradce?
6. Odkud se žáci dozvídají nejvíce informací o činnostech VP?

Při shrnutí výsledků z otázek v interview se žáci se vzniklými problémy obrací vždy nejdříve na třídní učitele či své oblíbené učitele, ti pak dále komunikují ostatními pedagogy. Od třídních učitelů žáci dostávají nejvíce informací o tom, co jim může výchovný poradce poskytnout. Dostatečný čas pro žáky vyhrazen je, služby jsou poskytovány vždy v závislosti na potřebách žáků. To je dáno osobností výchovných poradců, kteří si čas udělají, i když se jim to nehodí. Výchovný poradce by si zasloužil pouze úvazek výchovného poradenství, aby poskytoval služby v rozsahu, v jakém by si výchovné poradenství, pedagogové a žáci zasloužili. Třídní učitelé předávají žákům nejčastěji informace ohledně kariérového poradenství, není divu, pro žáky v osmých i devátých ročnících kariérové poradenství představuje aktuální téma.

Z důvodu malého vzorku respondentů nelze získané odpovědi zobecnit.

7.3 Výzkumné otázky a hypotézy

Hlavním cílem diplomové práce bylo popsat roli výchovného poradce na základní škole z pohledu žáků základních škol. Byly stanoveny tři výzkumné otázky:

První výzkumná otázka zněla (VO₁): „*S jakým problémem se žáci obrací na výchovného poradce nejčastěji?*“ Na první výzkumnou otázku odpovídala položka v dotazníku č. 12. Položky č. 12 se týkala položka v dotazníku č. 6, pokud žáci u této položky odpověděli zcela souhlasím nebo spíše souhlasím, zodpovídali dále otázku č. 12. Celkem bylo získáno 63 odpovědí od 24 žáků, neboť žáci mohli zakroužkovat více odpovědí. Žáci se nejčastěji na výchovného poradce obrací skrz přihlášky na střední školu, pod tím si můžeme

představit vše, co se týká středních škol. Odpověď zakroužkovalo dohromady 15 žáků. Na druhém místě se umístila odpověď osobní problémy s počtem 10 žáků a na třetím místě odpověď návštěva poradny. Při shrnutí výsledků se žáci na výchovného poradce obrací nejvíce z důvodu otázek ke středním školám.

Druhá výzkumná otázka zněla (VO₂): „*Jaký je rozdíl v pohledu žáků osmých tříd oproti žákům deváté třídy na roli výchovného poradce na základních školách?*“ Druhá výzkumná otázka vznikla na předpokladu malého počtu žáků osmých tříd, jelikož na jedné základní škole byla pouze jedna osmá třída, proto byli osloveni i žáci z devátého ročníku. Díky tomu se o trochu zvýšil rozsah diplomové práce. Výsledek mohlo ovlivnit několik faktorů, kdy jedním z nich byla například doba, ve které bylo výzkumné šetření realizováno. Bez ohledu na všechny faktory je zásadní rozdíl v celkovém povědomí o poradenství na základní škole. Žáci devátých ročníků mají jasnější, ucelený přehled o roli výchovného poradce, jelikož s ním přišli během školního roku několikrát do kontaktu z důvodu podávání přihlášek na střední školy. Rozdíl je tedy určitě v informovanosti žáků o roli výchovného poradce, neboť v devátém ročníku téměř všichni ví, kdo výchovný poradce je, kde ho hledat a s čím se na výchovného poradce obrátit.

Třetí výzkumná otázka zněla (VO₃): „*Jak se liší pohled děvčat a chlapců na roli výchovného poradce na základních školách?*“ Při vyhodnocování vyplněných dotazníků nebyly nalezeny značné rozdíly, jež by mohly naznačovat, že jsou nějaké rozdíly ve vnímání role výchovného poradce mezi pohlavími. Nic tedy nenasvědčovalo odlišnostem v pohledu děvčat a chlapců na výchovného poradce. Výzkumná otázka č. 3 nebyla zodpovězena.

V úvodu praktické části diplomové práce byly stanoveny následující hypotézy:

H₁: „*Kariérovým poradenstvím se na základní škole rozumí zejména administrativní činnost spojená s podáváním přihlášek na střední školy*“ (Knotová, 2014).

H₂: „*Žáci považují výchovné poradenství za důležitou součást školy, ale je nutné odstranění nedostatků*“ (Zikmundová, Kalibová, 2014).

H₃: „*Pojem výchovné poradenství zdánlivě v povědomí evokuje spíše představy o službách spojených především s kompenzací výchovných problémů či situací, které nastávají neočekávaně a jsou pro dítě limitující při výchově a vzdělávání*“ (Opekarová, 2010).

Hypotézy stanovují dle Chrásky (2016) určitý vztah mezi proměnnými. Hypotézu lze chápat jako určitou domněnku. Hypotézu číslo 1 a 2 lze potvrdit, hypotézy potvrzují výsledky z celého výzkumu, žáci se cítí málo informováni, to je dle mého názoru největší nedostatek, od kterého se vše odvíjí. Hypotézu číslo 1 potvrzují svými odpověďmi žáci z devátého ročníku. Výsledky, na které odkazuje tabulka č. 6, se ztotožňují s tvrzením autorky Opekarové, kdy nejvyšší četnost zaznamenaly odpovědi: *chování žáků, problémy doma s rodiči*. Z tohoto důvodu lze hypotézu číslo 3 taktéž potvrdit.

7.4 Závěr výzkumného šetření

Pro doplnění dotazníkového šetření bylo zpracováno interview. Interview bylo zvoleno pro provázání jednotlivých odpovědí a následné doporučení pro praxi základních škol. Z výsledků výzkumného šetření vyplývá, že žáci vědí, kdo je výchovný poradce a vědí, kde výchovného poradce hledat. Základní školy disponují jmenovkami na dveřích a výchovný poradce má většinou i svou kancelář, kde nechybí cedulka se jménem a funkcí. Problém představují dotazy směřované k výchovnému poradci. Žáci převážně nevědí, s jakými dotazy nebo problémy se mohou na výchovného poradce obrátit, proto i z hlediska výsledků interview plyne, že žáci se obrací nejdříve na třídního učitele. Dle tohoto zjištění není překvapující, že se většina žáků cítí nedostatečně informovaná o poskytovaném poradenství na základní škole. Třídní učitelé předávají informace, které jim jsou předány od výchovného poradce. Předávány jsou pouze aktuální informace, ne celý výčet poskytovaných služeb.

Žáci osmých a devátých ročníků základní školy mají o poskytovaném poradenství povědomí, chybí jim provázanost informací. Informace si přejí dostávat nejvíce od třídního učitele, který by měl zajistit kvalitní předávání informací a poznatků jednak žákům, ale i zákonným zástupcům. Důležitost výchovného poradenství pocítují i samotní žáci, jelikož většina v dotazníkú souhlasila s tvrzením, že výchovné poradenství je důležitou součástí školního poradenského prostředí.

7.4.1 Diskuze

V rámci této kapitoly bude zhodnocen přínos celého výzkumu a zároveň i nedostatky,

kteří výzkumné šetření přineslo. V následující kapitole bude rozepsáno doporučení pro praxi základních škol, jež se bude týkat výsledků výzkumu dvou metod.

Zpětně jsem si vědoma malého výběru respondentů pro výzkumné šetření. Při vztažení na celou Českou republiku nelze výsledek zobecnit, jelikož je v České republice dle statistického úřadu 4 200 škol, přičemž pedagogové vzdělávali přes 940 000 žáků. Výsledek výzkumného šetření lze zobecnit pouze na vybrané základní školy. Genderově byl výzkum téměř vyvážený, což bylo dáno tím, že respondentů se mělo zúčastnit více, ale někteří žáci nedorazili do školy a proto je respondentů méně. Náhodný čtenář může spatřovat nevýhodu v inspiraci ve výzkumu zmiňovaných autorek Zikmundové a Kalibové z roku 2014. Výzkumný vzorek tvořil přes dva tisíce žáků, osloveni byli pomocí sestavených dotazníků. Z takového širokého výzkumného vzorku lze závěr zobecnit na širší populaci. Z celého výzkumu vyplynulo několik závěrů, nejpodstatnějším je, že žáci vnímají roli výchovného poradce a výchovné poradenství za důležitou součást školy, ale je nutné odstranit existující překážky, aby se žáci na výchovného poradce obraceli. Jako nevýhodu bych to nehodnotila, výzkum je známý a inspirace byla vhodná v závislosti na tvoření otázek do dotazníkového šetření. Autorky vytvářely opravdu široký výzkum. Přesto, že tuto diplomovou práci tvoří malý počet respondentů, lze konstatovat, že závěr výzkumného šetření se s určitými prvky shoduje.

Výsledky výzkumného šetření mohlo ovlivnit časové rozmezí získávání odpovědí. Dotazníkové šetření bylo prováděno v únoru a v březnu, to již mají žáci za sebou jedno pololetí, kdy museli s výchovným poradcem spolupracovat ohledně přihlášek na střední školy. Žáků osmých ročníků se vyplňování přihlášek zatím netýkalo, ale již se začíná probouzet zvědavost. O středních školách slyší čím dál více a vysvědčení z osmé třídy se započítává na střední školy. Výzkumné šetření ovlivnili samozřejmě žáci devátých ročníků. V deváté třídě by měli být žáci nejvíce znalí, neboť končí povinnou školní docházku a o poradenství již párkrát slyšeli.

Mezi další limity diplomové práce řadím predikci výsledků. Pracuji ve školním prostředí, kde se tato témata řeší denně, diplomovou práci jsem psala již s nějakým očekáváním.

Výchovné poradenství patří mezi oblíbená témata při výběru akademických prací, přesto není výchovnému poradci vyčleněno dostatek prostoru pro kvalitní poskytování

poradenských služeb v rozsahu, jaké by si výchovné poradenství zasloužilo. Limitem je jednoznačně nemožné zobecnění výsledků výzkumného šetření na všechny žáky základních škol, avšak lze pozorovat určité jevy, na které si mohou dávat všechny základní školy v České republice pozor.

7.4.2 Doporučení

Na závěr výzkumného šetření bude sepsáno doporučení pro praxi základních škol. Pro lepší pochopení systému poskytovaných poradenských služeb ve školách, by bylo pro žáky přínosné rozšířit povědomí o poradenských službách. Vystává otázka, jak na to. Žáci jsou v pubertálním věku, činnosti pro jejich upoutání pozornosti musí být nápadité. Ve výuce není problém žáky zaujmout různými aktivitami, kterými si procvičí učivo. U témat jako je role výchovného poradce či obecně výchovné poradenství je dle mého názoru složitější žáky zaujmout. Pro taková témata se hodí použít frontální výuku formou besedy nebo později například dialogu, bohužel to není pro žáky pubertálního věku příliš zajímavé. Proto by měl přednášku vést někdo, kdo umí zaujmout žáky jednak přednesem, tak prezentací, vyprávěním osobních zážitků, to většinou děti zajímá nejvíce. Důležité je především zajistit, aby se nějaká přednáška uskutečnila. Žákům by mohla taková přednáška pomoci s orientací ohledně toho, co vše výchovný poradce řeší a s čím vším může žákům výchovný poradce pomoci. Žáci mají o roli výchovného poradce povědomí, takové útržky z několika oblastí dohromady, pletou si funkce jednotlivých pedagogických pracovníků. Zaměňují například výchovného poradce s metodikem prevence, nevědí, co dělá školní psycholog, speciální pedagog a podobně.

Klíčové je žákům zajistit odborné informace a ucelený přehled toho, co mohou v rámci poradenství využívat, ať už je to jakoukoli formou. Dle mého názoru by bylo vhodné zpracovat také na webových stránkách. Webové stránky dané školy by měly obsahovat přehledný popis aktivit, které výchovný poradce poskytuje žákům i rodičům. Na webových stránkách by nemělo chybět jméno výchovného poradce, telefonní číslo a email a dále popis všech nabízených aktivit. Žákům ani rodičům či zákonným zástupcům nepostačí pouhý přehled aktuálních informací o tématech, kterými se výchovný poradce momentálně zabývá.

Ve výzkumném šetření měl největší zastoupení požadavek, aby žáci dostávali informace o poskytovaných poradenských službách od třídního učitele. Třídní učitel by mohl realizovat třídnické hodiny z důvodu aktuálních potřeb, ale také právě z důvodu informovanosti o poradenských službách. Při nástupu do nového školního roku, to znamená do vyššího ročníku dostávají žáci různé informace, včetně informačních letáčků. Do informačních letáčků by se mohlo zařadit i školní poradenství a to, co vše může výchovný poradce poskytnout. Pokud jsou letáčky pro základní školy nákladné, postačí webové stránky, kde budou jednotlivé činnosti výchovného poradce přehledně popsány.

Závěr diplomové práce

Diplomová práce nese název Role výchovného poradce na základních školách z pohledu žáků základních škol. Na základě zvoleného tématu byl v teoretické části uveden celkový poradenský systém ve školním i školském prostředí v České republice. To znamená, že v diplomové práci nechybí provázanost školního i školského poradenského systému, pro lepší pochopení byli uvedeni i pracovníci, kteří poskytují poradenské služby především na základních školách. Pro provázanost textu byl uveden i vhléd do historie poradenských služeb. Historický kontext zajišťuje lepší pochopení rozvoje poradenských služeb. Při pohledu do dávné historie zjistíme, že poradenstvím se ve světě i v České republice několik desítek let výzkumníci zabývají. Výsledky z výzkumů přináší málo probádaný vhléd do výchovného poradenství. Výchovným poradenstvím se většinou označují všechny činnosti výchovného poradce. Zájem o výchovné poradenství je a přesto jsou v systému poradenských služeb na základních školách velké mezery.

Hlavním cílem diplomové práce bylo popsání role výchovného poradce z pohledu žáků základních škol. Pro naplnění hlavního cíle byly zvoleny další tři dílčí cíle. Teoretická část v sobě zahrnuje především roli výchovného poradce, zaměření na standardní činnosti výchovného poradce. Výchovný poradce představuje nejdůležitějšího člena školního poradenského systému, který spolupracuje dále se školskými poradenskými zařízeními. Mezi standardní činnosti výchovného poradce patří především výkon kariérového poradenství, který je spojen s administrativní činností ohledně středních škol, dále metodická a informační činnost pro žáky i rodiče, zákonné zástupce a pedagogy. Výchovný poradce se intenzivně věnuje spolupráci s pedagogicko-psychologickými poradnami či speciálně pedagogickými centry, spolupráce je postavena na zprostředkovávání dokumentů od žáka až k samotnému vyřešení určitého jevu.

Z teoretické části vychází část praktická. Ta je postavena na výzkumném šetření dvou metod. První zvolenou metodou je dotazník, druhou zvolenou metodou je interview, které sloužilo jako doplnění k dotazníkovému šetření. Ze zjištěných výsledků vyplývá obraz o výchovném poradci z pohledu žáků dvou základních škol. Žáci mají o roli výchovného poradce přehled, chybí jim však provázanost informací a větší informovanost. Informovat si nejvíce přejí od třídního učitele. Žáci vědí, že je výchovný poradce na základních školách

důležitým článkem pedagogického sboru a vidí jej spíše jako osobu, která pomáhá s řešením složité situace doma, ono to tak většinou z praxe totiž je. Ovšem řešení problémů doma nepatří k náplni práce výchovného poradce ani žádného pedagoga. V dnešní době čím dál častěji vyvstává otázka, zda nezařadit do školního poradenského systému i sociálního pedagoga. Sociální pedagog řeší otázky, které se týkají žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí. Bývalý ministr školství, mládeže a tělovýchovy Petr Gazdík uvádí, že je důležité nalézt správné ukotvení pozice sociálního pedagoga na školách, k čemuž by měla pomoci i nová strategie vzdělávací politiky 2030+, jejíž základním cílem je snížení nerovnosti v přístupu ke vzdělávání a naplnění maximálního rozvoje potenciálů žáků. Z důvodu nedostatečných zkušeností s uplatněním sociálního pedagoga, nebyla tato pozice dříve zahrnuta mezi pedagogické pracovníky. Nutností je definování činností, které by měl sociální pedagog na starost a při jakých příležitostech by mohly být jeho služby poskytovány. Zatím není role sociálního pedagoga na základních školách zastoupena, ale už jen to, že se to v rámci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy i veřejnosti řeší, je dobrý a důležitý krok k řešení složitých situacích žáků, na které je zatím výchovný poradce současně s metodikem prevence sám (MŠMT, 2022).

Cíl diplomové práce byl dosažen pomocí praktické části, která se opírala o část teoretickou. Výsledky výzkumného šetření přináší jasný výsledek. Žáci potřebují zvýšit informovanost o poradenských službách, které poskytuje výchovný poradce a tím se zlepší celkový pohled na roli výchovného poradce na základních školách.

Seznam použitých informačních zdrojů

ČÁP, D., P. KOUTNÁ, L. KREJČOVÁ, V. MERTIN, K. SLUŠNÁ, I. ŠTĚTOVSKÁ a J. FÉROVÁ. *Výchovné poradenství*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-498-5.

ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN L 6873.

ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. In: Sběrka zákonů České republiky, č. 561/2004, částka 190. Dostupné z <https://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019>

EHLOVÁ, Marcela. *Školní poradenské služby na středních školách poskytované výchovnými poradci*. *Pedagogika* [online]. 2016, 66(5), 570-591 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://ojs.cuni.cz/pedagogika/article/view/244>

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Vyd. 3. Přeložil Karel BALCAR. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-725-1.

HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Diagnostika výchovných problémů a poruch chování*. *Turbo.cdv.tul.cz* [online]. Liberec: TU, 2009 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://turbo.cdv.tul.cz/mod/book/tool/print/index.php?id=3464>

HAMADOVÁ, Petra. *Studijní materiál pro výchovné poradce - účastníky kurzu "Výchovné a kariérové poradenství u žáků se zdravotním postižením"*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2010. ISBN 978-80-86856-64-3.

HENDL, Jan. *KVALITATIVNÍ VÝZKUM: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HODGES, Tracey S., Cailin KERCH a Melisa FOWLER. *Teacher Teacher Education in the Time of COVID-19: Education in the Time of COVID-19: Creating Digital Networks as University School-Family Partnerships*. : *Creating Digital Networks as University-School-Family Partnerships* [online]. 2020, 6(4), 1-10 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1257612.pdf>

HRABAL, Bohumil. *DIAGNOSTIKA*. 2. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0319-5.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. 2. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.

JEDLIČKA, Richard, Jaroslav KOŤA a Jan SLAVÍK. *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada, 2018. Psyché. ISBN 978-80-271-0586-1.

Klinická adiktologie. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-4331-8.

KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada Publishing, 2014. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4502-2.

KOHOUTEK, Rudolf. *Historie pedagogicko-psychologického poradenství*. Pedagogická orientace [online]. 1998, 8.(3), 30-45 [cit. 2022-11-17]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/10567/9503>

LANGOVÁ, Marta a kol. *Učitel v pedagogických situacích: Kapitoly ze sociální pedagogické psychologie*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-613-7.

MACHŮ, E. *Nadaný žák*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-197-3.

MERTIN, Václav a Lenka KREJČOVÁ. *Výchovné poradenství*. 3., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-174-5.

MIKULKOVÁ, Gabriela a Kateřina ŠRAHŮLKOVÁ. (eds.) et al. 2014. *Integrovaná síť školních a školských poradenských služeb postupy a doporučení jejího rozvoje*. 1. vyd. Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. ISBN 978-80-7481-061-9.

MIOVSKÝ, Michal. *Prevence rizikového chování ve školství*. 2. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze; Univerzita Karlova, 2015. ISBN N 11841.

MŠMT podporuje posílení pozice sociálního pedagoga. *Www.msmt.cz* [online]. Praha: MŠMT, 2022 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-podporuje-posileni-pozice-socialniho-pedagoga>

NÁRODNÍ STRATEGIE PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ DĚTÍ A MLÁDEŽE [online]. Praha: MŠMT, 2019 [cit. 2021-12-01]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf

OPEKAROVÁ, Olga. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. ISBN 978-80-86723-35-8.

Pedagogicko-psychologické poradny. *Www.msmt.cz* [online]. Praha: MŠMT, 2020 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/53206/>

RÄMÄ, Irene, Elina KONTU a Raija PIRTTIMAA. Special Education without Teaching Assistants? The Development Process for Students with Autism. *Journal of Education and Learning* [online]. 2020, 9(6), 163-172 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1276641.pdf>

SCHERREROVÁ, Dagmar. *Vybrané kapitoly z kariérového poradenství* [online]. Karvinná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2003 [cit. 2020-11-10]. ISBN ISBN 80-7248-179-7. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:769b6b50-1097-11e3-9923-005056827e52?page=uuid:1dbfa2c0-4e2d-11e3-ae53-5ef3fc9ae867>

Speciálně pedagogická centra. *Www.msmt.cz* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/specialne-pedagogicka-centra>

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz. vyd.* Praha: Grada, 2011. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3357-9.

Vyhláška č. 197/2016 Sb., vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky. (2016). Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=197&r=2016>

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění účinném od 1. 1. 2020 [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/51339/download/>

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. *Www.msmt.cz* [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2023-04-08].
Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/38832?highlightWords=zdravotnick%C3%BDch>

WEBOVÉ STRÁNKY ZÁKLADNÍCH ŠKOL

<https://www.zsmarsovska.cz/o-skole/aktualne>

<https://www.zsdubi1.cz/>

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Seznam pedagogicko-psychologických poraden v ČR	19
Tabulka 2 – Seznam speciálně pedagogických center v ČR	23
Tabulka 3 – Funkce středisek výchovné péče a následná spolupráce	24
Tabulka 4 – O roli výchovného poradce jsem se dozvěděl	54
Tabulka 5 – Informovanost o poskytování poradenských služeb	55
Tabulka 6 – Činnosti výchovného poradce očima žáků	55

Seznam grafů

Graf 1 – Zastoupení žáků.....	49
Graf 2 – zastoupení dívek a chlapců.....	49
Graf 3 – Víím, kdo je výchovný poradce	50
Graf 4 – Víím, kde výchovného poradce hledat	51
Graf 5 – Víím, s jakými dotazy se obrátit na výchovného poradce.....	52
Graf 6 – Dostatečná informovanost o funkci výchovného poradce	53

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Poradenský proces.....	27
Obrázek 2 – Model nadání	37
Obrázek 3 – Druhý model nadání.....	37

Seznam příloh

Příloha č. 1

Dotazník pro žáky základních škol

Vážení žáci, žákyňe

chtěla bych vás, v rámci dotazníkového šetření, požádat o spolupráci v oblasti problematiky výchovného poradenství na základních školách. Vyplněním tohoto dotazníku pomůžete k realizaci diplomové práce s názvem *Role výchovného poradce na základní škole z pohledu žáků základních škol*.

Dotazník je **anonymní**, proto vás prosím o pravdivé vyplnění. Všechny získané informace jsou důvěrné a budou použity k účelům zpracování diplomové práce. Děkuji za spolupráci a vyplnění dotazníku!

Bc. Lucie Schmiedová

IDENTIFIKAČNÍ OTÁZKY:

1. Jaké je tvé pohlaví? DÍVKA – CHLAPEC
2. Jakou třídu navštěvuješ? _____
3. Tvůj věk: _____

HODNOTÍCÍ ŠKÁLA:

4. Víím, kdo je u nás na škole výchovný poradce. *Zakroužkuj jednu odpověď*
Zcela souhlasím Spíše souhlasím Nejsem si jistý/á Spíše nesouhlasím Zcela nesouhlasím
5. Víím, kde výchovného poradce hledat. *Zakroužkuj jednu odpověď*
Zcela souhlasím Spíše souhlasím Nejsem si jistý/á Spíše nesouhlasím Zcela nesouhlasím
6. Obrátil/a jsem se již na výchovného poradce s nějakým dotazem, problémem. *Zakroužkuj jednu odpověď*
Zcela souhlasím Spíše souhlasím Nejsem si jistý/á Spíše nesouhlasím Zcela nesouhlasím
7. Víím, s jakými dotazy, problémy se můžu na výchovného poradce obrátit. *Zakroužkuj jednu odpověď*

Zcela souhlasím Spíše souhlasím Nejsem si jistý/á Spíše nesouhlasím Zcela nesouhlasím

8. Výchovný poradce na naší škole nemá na žáky dostatek času. *Zakroužkuj jednu odpověď*

Zcela souhlasím Spíše souhlasím Nejsem si jistý/á Spíše nesouhlasím Zcela nesouhlasím

9. Mít ve škole výchovného poradce je důležité. *Zakroužkuj jednu odpověď*

Zcela souhlasím Spíše souhlasím Nejsem si jistý/á Spíše nesouhlasím Zcela nesouhlasím

10. Cítím se dostatečně informovaný o funkci výchovného poradce na naší škole. *Zakroužkuj jednu odpověď*

Zcela souhlasím Spíše souhlasím Nejsem si jistý/á Spíše nesouhlasím Zcela nesouhlasím

DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY:

11. O funkci výchovného poradce na naší škole jsem se dozvěděl díky: *Zakroužkuj jednu odpověď*

spolužákovi	třídnímu učiteli	učiteli	rodiči	internetu
-------------	------------------	---------	--------	-----------

Jiná možnost: _____

12. Pokud si u otázky číslo 6 zakroužkoval odpověď: zcela souhlasím, souhlasím. Jaké oblasti se dotaz, problém týkal? *Zakroužkuj jednu či více odpovědí*

přihlášky na SŠ	osobní problémy	vyučovací problémy	návštěva poradny	výchovné problémy
-----------------	-----------------	--------------------	------------------	-------------------

Jiná možnost: _____

13. Informace o poskytování poradenských služeb výchovným poradcem na naší škole bych si přál dostávat od: *Zakroužkuj jednu odpověď*

(třídního) učitele	zástupce školy	ředitele/ředitelky	výchovného poradce
--------------------	----------------	--------------------	--------------------

Jiná možnost: _____

14. Napiš, čím se dle tvého názoru, zabývá výchovný poradce nejčastěji (*může být více odpovědí*):

Příloha č. 2

Rozhovor pro třídní učitele

Otázky:

1. Jak často spolupracujete s výchovným poradcem?
2. Jaké problémy (dotazy) řešíte s výchovným poradcem nejčastěji?
3. Obrací se žáci s určitým problémem nejdříve na Vás nebo rovnou na výchovného poradce?
4. Jaký máte názor na zkrácený úvazek VP? Přijde Vám čas VP dostačující pro žáky, učitele?
5. Jaké informace předáváte žákům jako třídní učitel od výchovného poradce?
6. Odkud se žáci dozvídají nejvíce informací o činnostech VP?
7. V čem vidíte hlavní přínos poradenství na této škole? A kde naopak jeho limity?

Příloha č. 3

Rozhovor – Třídní učitel A

Otázky:

1. Jak často spolupracujete s výchovným poradcem?

Záleží na počtu dětí s SVP ve třídě. V době, kdy jsem měla velký počet dětí s IVP, spolupracovali jsme několikrát do roka, protože nám u nás na škole dělá jakéhosi prostředníka mezi rodinou, námi a pedagogicko-psychologickou poradnou. Takže veškeré dokumenty, které potřebuje poradna, konzultujeme s ním. A samozřejmě v případě velkého kázeňského nebo rodinného problému – ale takovou zkušenost osobně nemám. V takových případech se obracím na metodika prevence a spolupracuji s ním. V současnosti mám třídu bez žáků s SVP, tudíž jsem například v tomto školním roce ještě výchovnou poradkyni nepotřebovala oslovovat.

Kód: aktuálnost potřeb

2. Jaké problémy (dotazy) řešíte s výchovným poradcem nejčastěji?

Jak jsem již zmínila v předchozí odpovědi, řeším nejčastěji dokumenty, které po nás chce vypracovávat pedagogicko-psychologická poradna. Zároveň v době, kdy jsem měla třídnictví v devátém ročníku, spolupracovali jsme úzce v souvislosti s přechodem žáků na SŠ a souvisejícího přijímacího řízení.

Kód: podklady pro PPP, informace o SŠ

3. Obrací se žáci s určitým problémem nejdříve na Vás nebo rovnou na výchovného poradce?

Vždy jdou nejprve za učitelem. Nejčastěji třídním nebo jiným blízkým pedagogem, kterému důvěřují. U nás na škole se ještě nikdy žák neobrátil přímo na výchovného poradce – asi je to u nás málo propagováno.

Kód: Pedagog

4. Jaký máte názor na zkrácený úvazek VP? Přijde Vám čas VP dostačující pro žáky, učitele?

Výchovný poradce je práce na plný úvazek. Dotyčný by neměl mít na starosti nic jiného, pokud tuto práci chceme vykonávat kvalitně a v rozsahu, jakém si zaslouží.

Kód: VP – práce na plný úvazek

5. Jaké informace předáváte žákům jako třídní učitel od výchovného poradce?

Informace o středních školách, přijímacím řízení a komunikaci s pedagogicko-psychologickou poradnou.

Kód: SŠ, PPP

6. Odkud se žáci dozvídají nejvíce informací o činnostech VP?

Od třídních učitelů na začátku roku.

Kód: TU

7. V čem vidíte hlavní přínos poradenství na této škole? A kde naopak jeho limity?

U nás na škole tahle pozice nemá asi plně fci, kterou by měla mít nebo kterou by si zasloužila. Je to omezené na ty nejnnutnější úkony, ale samotná péče o žáky s problémy je pak spíš v rukou třídních učitelů a metodika prevence. Pokud by to bylo lépe zpropagováno a žáci by k tomuto člověku měli větší důvěru, rozhodně by to byl potřebný prvek každé školy. Limity jsou v nedostatečném času dotyčného člověka pro výkon této fce – chce to mít plný úvazek výchovného poradenství a ne dvě hodiny konzultací týdně...

Kód: plný úvazek

Příloha č. 4

Rozhovor – třídní učitel B

Otázky:

1. Jak často spolupracujete s výchovným poradcem?
V případech problémů konzultuji s výchovným poradcem, ale je to spíše na úrovni, že se zeptám výrazně zkušenější kolegyně, než z pozice funkce.
2. Jaké problémy (dotazy) řešíte s výchovným poradcem nejčastěji?
Řekl bych, že nejčastěji řeším vztahy ve třídě.
3. Obrací se žáci s určitým problémem nejdříve na Vás nebo rovnou na výchovného poradce?
Vždy se moji žáci obrací na mě.
4. Jaký máte názor na zkrácený úvazek VP? Přijde Vám čas VP dostačující pro žáky, učitele?
Aby bylo výchovné poradenství kvalitní, musí být kvalitní především pedagog, proto by se měl věnovat pouze výchovnému poradenství a ne ostatním činnostem, měl by mít plný úvazek.
5. Jaké informace předáváte žákům jako třídní učitel od výchovného poradce?
Momentálně informace o středních školách.
6. Odkud se žáci dozvídají nejvíce informací o činnostech VP?
V dnešní době internetu se divím, že si to žáci nezjišťují sami, ale vždy se nejvíce dozvědí od svých třídních učitelů či jiných učitelů.
7. V čem vidíte hlavní přínos poradenství na této škole? A kde naopak jeho limity?
Limity nevidím, přínosy v tom, že ta činnost zastavila všechny zárodky šikany.

Příloha č. 5

Rozhovor – třídní učitel C

Otázky:

1. Jak často spolupracujete s výchovným poradcem?
S výchovným poradcem spolupracuji často, jelikož mám ve třídě hodně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, řešíme spolu podklady pro pedagogicko-psychologickou poradnu.
2. Jaké problémy (dotazy) řešíte s výchovným poradcem nejčastěji?
Momentálně nejčastěji řešíme vztahy ve třídě, náznaky šikany, to je pak vždy doprovázeno i konzultacemi s metodikem prevence, dále samozřejmě velké téma středních škol a dokumenty pro pedagogicko-psychologickou poradnu.
3. Obrací se žáci s určitým problémem nejdříve na Vás nebo rovnou na výchovného poradce?
Žáci mnohdy nevědí, kdo výchovný poradce je a co od něj mohou požadovat, proto se vždy žáci nejdříve obrací na svého třídního nebo oblíbeného učitele.
4. Jaký máte názor na zkrácený úvazek VP? Přijde Vám čas VP dostačující pro žáky, učitele?
Dle mého názoru by měl mít výchovný poradce zkrácený úvazek dle počtu dětí, ne na každé škole je výkon výchovného poradenství tak časově náročný jako na jiných větších školách.
5. Jaké informace předáváte žákům jako třídní učitel od výchovného poradce?
Vždy dle aktuálnosti, v závislosti toho, co se momentálně řeší. V tomto období byly předávány především informace o středních školách, ale individuálně předáváme žákům daleko více informací.
6. Odkud se žáci dozvídají nejvíce informací o činnostech VP?
Od TU.
7. V čem vidíte hlavní přínos poradenství na této škole? A kde naopak jeho limity?
Přínos vidím hlavně v tom, že pedagog není nikdy na nic sám, v rámci výchovného poradenství může spolupracovat i především s metodikem prevence, který vždy jednotlivé problémy konzultuje společně s vámi i výchovným poradcem.

Příloha č. 6

Rozhovor – třídní učitel D

Otázky:

1. Jak často spolupracujete s výchovným poradcem?
To vždy záleží na době, kdy se něco řeší. V každém ročním období de facto se řeší něco jiného.
2. Jaké problémy (dotazy) řešíte s výchovným poradcem nejčastěji?
Záleží na aktuálnosti, ale nejvíce přihlášky na střední školy a podklady pro pedagogicko-psychologickou poradnu.
3. Obrací se žáci s určitým problémem nejdříve na Vás nebo rovnou na výchovného poradce?
Žáci nikdy nechodí sami za výchovným poradcem, vždy je to zprostředkovaně přes učitele, kterému věří.
4. Jaký máte názor na zkrácený úvazek VP? Přijde Vám čas VP dostačující pro žáky, učitele?
Já si myslím, že práce výchovného poradce je náročná, proto by to měla být funkce na plný úvazek. Poradce si ten čas udělá vždy, otázkou je do jaké míry je zaplacen za svou práci.
5. Jaké informace předáváte žákům jako třídní učitel od výchovného poradce?
Nejvíce předávám informace o středních školách, také jak může vypadat komunikace s výchovným poradcem a rodiči, s čím vším může výchovný poradce poradit.
6. Odkud se žáci dozvídají nejvíce informací o činnostech VP?
Myslím si, že od třídního učitele nebo oblíbeného učitele, s kterým si rádi žáci povídají.
7. V čem vidíte hlavní přínos poradenství na této škole? A kde naopak jeho limity?
Přínos je hlavně v tom, že se tomu poradenství někdo věnuje a myslím si, že dobře. Žákům je čas věnován a když si o ten čas řeknou pedagogové, tak také. Je tedy pravda, že tato práce by si zasloužila daleko víc, než jen vyplňování papírů, to bych nazval tím limitem. Ale za tohle nemůže tato základní škola, to je nastavené dle zákonů, a tak to je.